TUDOR POPESCU

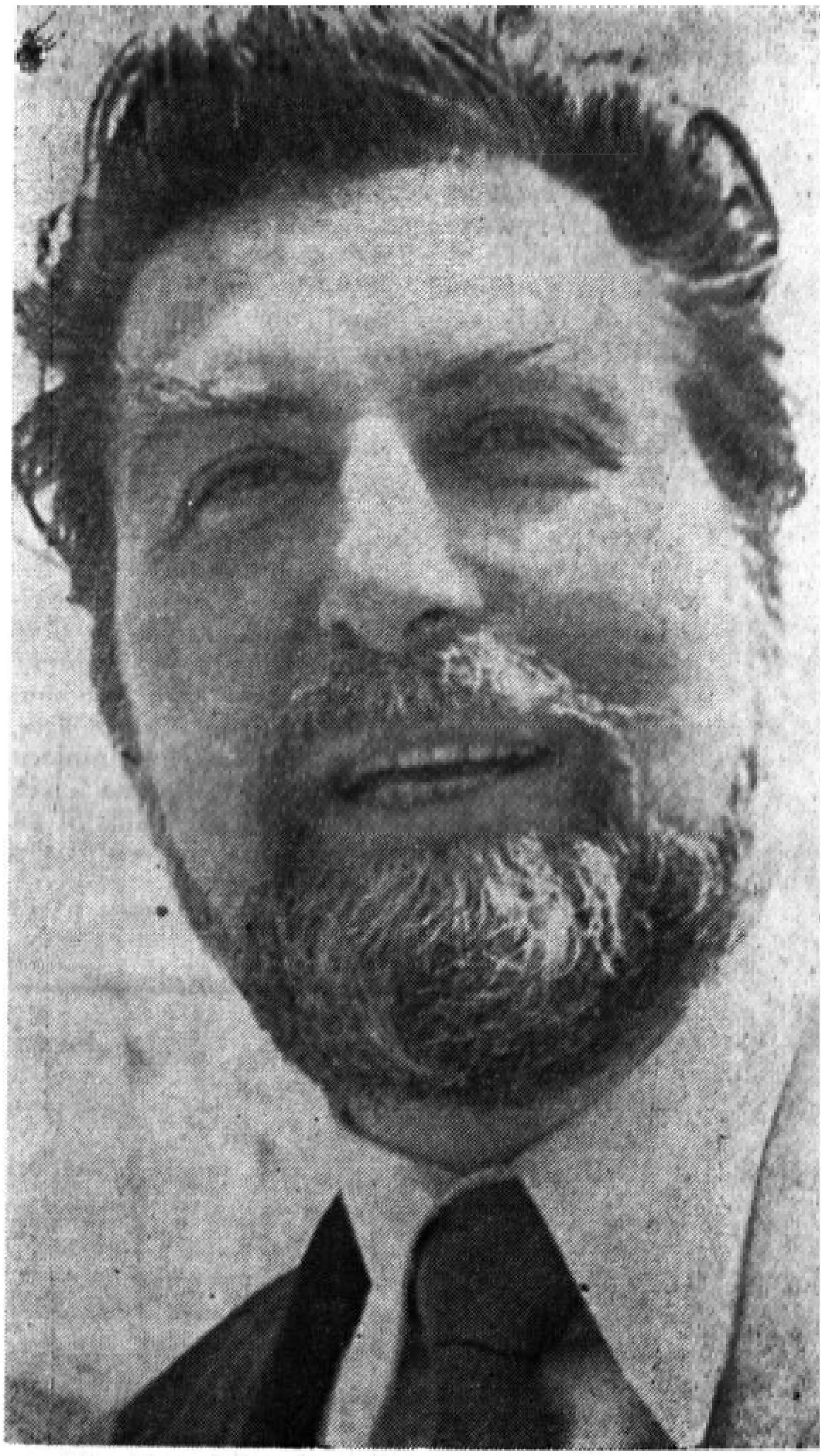

Scaunul

Comedie în două părţi

Personajele:

ONIRA
BLANDA
AVRAM
TUDOR
SANDU
GROZU
IRINA
MINA
ZAMFIRA
DIMA

PARTEA I

In Cişmigiu. Un semicerc delimitat de restul parcului printr-un gard viu. Bănci de piatră. Cîteva mese, tot de piatră, la care se joacă şah, table, ţintar. Un loc al pensionarilor. Semicercul băncilor de piatră e întrerupt de un scaun de lemn, cu braţe, comod, pe care cade soarele. Restul, în umbra copacilor. Pe aleea din spatele gardului viu trec, uneori, oameni care se plimbă. Se aud, în afara scenei, copiii, jucîndu-se.

În scenă sînt Tudor, care citeşte ziarul, Sandu, care stă pe scaunul de lemn şi gustă plăcerea soarelui, Grozu, retras într-un colţ, cu un craniu în mînă. Irina pictează în faţa unui şevalet nu prea înalt, Onira, în mijloc, vorbeşte, adresîndu-se tuturor, deşi nimeni nu pare să-l asculte.

Scena 1

Tudor, Sandu, Grozu, Irina, Onira.

ONIRA *(cabotin)* : Fericirea depinde de noi. E în sufletele noastre. Te consideri fericit, eşti fericit. Vrei să te jeluieşti, să te crezi nefericit, eşti nefericit. Depinde de acidul dezoxiribonucleic din celula ta. Calitatea lui hotărăşte totul.

GROZU : Toţi oamenii sînt la fel, pe dinăuntru. Întreabă-mă pe mine, că am tăiat...

ONIRA : La prima vedere, par la fel.

GROZU : Soarta ne face fericiţi sau nefericiţi ! Dacă mi-ar fi spus unu' „mă, tu ai să tai zece mii de oameni" — l-aş fi crezut ? Şi am tăiat mai mulţi.

ONIRA : Cu căpăţîna aia, ce dracului faci ?

GROZU : Am o nepoţică. Îi fac o veioză. Ştii ce frumos luminează ?

IRINA *(înfiorată) :* Sperii copilul ! Cum poţi să oferi unui copil un craniu oribil ? !

GROZU : Ea m-a rugat. M-am dus special, de i-am ales unul frumos. Nu-mi plac alea ţuguiate în spate.

ONIRA : Asta zic şi eu jucărie !

SANDU : Lăsaţi discuţiile ! Una-două, vorbiţi de moarte.

ONIRA : Eu vorbeam despre fericire.

SANDU : Îi dai, întruna, cu acidul ăla !

ONIRA : Dacă aşa e !În acidul nostru dezoxiribonucleic se decide totul. Spune tu, Grozule, m-ai văzut vreodată supărat ? Spune, mă ! Cînd mă mardeai tu, acolo, ce spuneam eu ? Cînd mi-ai scos dintele ăsta, ce-am zis ? „Domn sergent, l-ai nimerit tocmai pe-ăla găunos. Mulţumesc ! Nu mai trebuie să mă duc la dentist". Şi tu erai tot aşa posac ca acum. În acidul tău dezoxiribonucleic e ceva trist.

SANDU *(enervat) :* Mă scoţi din sărite !

ONIRA : N-am dreptate ?

SANDU : Oi fi avînd, da' m-ai plictisit.

ONIRA : Te-nvăţ să trăieşti.

SANDU : După capul tău. Eu am înţeles altfel să trăiesc.

ONIRA : Ştiu eu cum...

SANDU *(sare) :* Ce vrei să spui ?

ONIRA : De ce sări ? Ţi-e teamă că spun cine ştie ce ?

SANDU : Mă ameninţi ? *(Lui Tudor.)* Eşti martor că mă ameninţă.

ONIRA : Eu ? Nu aveam de gînd să spun ce crezi.

SANDU *(lui Tudor) :* Ce zici de insinuările lui ? *(Tudor face un semn liniştitor.)* De ce să-l las să mă jignească ?

TUDOR : Lăsaţi discuţiile astea. *(Lui Sandu.)* Vino să jucăm un şah.

SANDU : Să spună ce a insinuat.

ONIRA : N-am insinuat nimic.

SANDU : Ai spus : „ştiu eu cum..." Cum ?

ONIRA : Ne cunoaştem de atîţia ani. Avem prieteni comuni.

SANDU : Eu n-am avut şi n-am nimic comun cu tine.

ONIRA : Decît locul în care stăm acum. *(Arată.)* Sîntem ca pe un vapor. Asta-i copastia, dincolo de care se-ntinde marea fără sfîrşit a lumii. Navigăm pe acelaşi vapor, cu direcţie precisă : moartea ! În linie dreaptă, fără escale şi cu viteză constantă : tic-tac, tic-tac !

IRINA : Vrei să ne sperii ? Ziceai că fericirea depinde de noi.

ONIRA : Exact !

IRINA : Atunci, de ce pomeneşti de...

ONIRA : De moarte ? Nu vrei să-i pronunţi numele...

IRINA : Te rog să nu mai continui. Mi-e frică.

ONIRA : Greşeală ! Mare greşeală ! *(Cabotin.)* Direcţia precisă, fără greş, cu viteză egală : tic-tac, tic-tac ! Bună ziua ! Bună ziua ! Am sosit.

IRINA *(fire sensibilă) :* Nu-mi place cînd eşti macabru. Nu mai pot să pictez !

ONIRA : Educaţie ! Vreau să scăpăm de spaima ei. Repet, repet, ne obişnuim. Începe să pară o persoană interesantă, pe care merită s-o cunoşti. În clipa aceea, am cîştigat marea bătălie a vieţii ! Moartea devine o mică afacere.

SANDU : Asta mă-nnebuneşte ! *(Lui Tudor.)* Spune-i şi tu ceva !

TUDOR : Se-amuză ! Doar nu ţi-e frică de moarte ?

SANDU : Nu.

ONIRA : Minţi.

SANDU : Nu admit să mă jigneşti !

ONIRA : Ţi-e frică. Pînă acum nu te-ai gîndit la ea şi te-ai trezit, deodată, cu „persoana" pe-aproape. Îi auzi paşii.

SANDU : Clovnule !

(Intră, cu o eşarfă neagră pe cap, Mina, fostă generăleasă, care şi-a trăit din plin viaţa, pînă acum, în jurul vîrstei de 60 de ani.)

Scena 2

Cei dinainte, plus Mina.

MINA *(teatral) :* L-am pierdut pe Crăciun !

ONIRA *(lui Sandu) :* Vezi încotro se ducea „persoana" ? A trecut pe lîngă noi şi i-a făcut o vizită lui Crăciun.

MINA : L-a-nmormîntat ! A fost atîta lume...

GROZU : Cine-i ăla ? Nu l-am văzut pe-aici.

ONIRA : Unul solid, în vîrstă ! L-ai cunoscut mai demult.

GROZU : Unu' gras, care gîfîia.

ONIRA : I-a plesnit o vînă la cap şi...

GROZU : Îl ştiu. Mă uitam într-o zi şi mă gîndeam că l-o fi costat ceva osînza de pe el ! De cîte ori tăiam cîte unu' gras, mă întrebam : cît l-o fi costat burdihanul ăsta mare ? La unii, stratul e gros de-o palmă. Nici cu zece mii nu-l faci.

SANDU : În fiecare zi povesteşti o grozăvie.

GROZU : De ce, grozăvie ? !

SANDU : În afară de să tai cadavre, mai ştii să faci ceva ?

GROZU : Asta-i meseria mea : autopsier. Şi, să ştii dumneata că am fost apreciat. Mă rugau doctorii să lucrez cu ei. *(Arătînd.)* Tai, mai întîi, de-a lungul pieptului...

SANDU *(urlă) :* Taci din gură ! Nu vreau s-aud aşa ceva !

GROZU *(calm) :* Nu mai povestesc. Da' să ştii că sînt as în meserie. Dacă ţi-e frică... sau nu-ţi place, mă rog, te previn să laşi scris, că, altfel, te taie.

SANDU *(astupîndu-şi urechile)* : Încetează ! Încetează !

GROZU *(mirat, celorlalţi)* : E supărat ? *(Lui Sandu.)* Îţi dădeam un sfat. Ştii, orice mort...

SANDU : Încetează ! *(Urlă.)* Încetează ! Nu vreau s-aud aşa ceva !

(Toţi il privesc pe Sandu, aflat în pragul apoplexiei. In afara scenei cîntă un lăutar, acompaniindu-se cu vioara sau cu ţambalul.)

VOCEA LAUTARULUI :

Fir-ar să fie de viaţă,
Că-i subţire ca o aţă,
Tragi de ea şi zici că ţine,
Şi s-a rupt cînd ţi-e' mai bine...

ONIRA : Crăciun e cel mai fericit ! A luat-o din loc ! A terminat cu teama. Ce-o fi, ce-o fi ? Cum o fi ? Acum ştie.

MINA : L-a luat cu camionul şi l-a aşezat bine.

ONIRA *(cîntă popeşte)* : Unde nu-i nici necaz, nici durere, ci viaţă fără de prihană.

MINA : Tu de ce n-ai venit la înmormîntare ? Aţi fost prieteni.

ONIRA : Ce să caut ? El, ţeapăn, eu, cu gîndul la femei !

MINA : Să-ţi fie ruşine !

ONIRA : Uite, că nu mi-e ! Mie îmi place să trăiesc !

GROZU : Pe spinarea altora...

ONIRA : N-am luat, de la nimeni, nimic.

GROZU : Nici n-ai dat.

ONIRA : Nici n-am dat. Dar n-am luat. Strigai la mine : „Exploatatorule ! Ai băut şi te-ai distrat pe spinarea oamenilor !" Ţi-aduci aminte ?

GROZU : N-ai făcut nimic toată viaţa.

ONIRA : Tu nu mă băteai pentru că n-am făcut nimic. Cînd dădeai în mine, la ce te gîndeai, Grozule ? Dădeai cu plăcere.

GROZU : Nu-mi plăcea.

ONIRA : Îţi plăcea. Vedeam eu, în ochii tăi, că-ţi plăcea. Eram gras şi, cînd loveai, se lipea. De ce dădeai ?

GROZU : Trebuia.

ONIRA : Nu-ţi plăcea mutra mea, te enerva. Mă mardeai mai mult decît pe ceilalţi. Era o bătaie subiectivă.

GROZU : Ordinul se execută.

ONIRA : Minţi, Grozule ! De-aia te-au dat afară. Cum ai ajuns, din sergent-major, autopsier ? Începuseşi s-o faci de oaie. Ai primit tu ordin, atunci, noaptea, să vii beat la baracă şi să ne scoli, şi să ne ţii dezbrăcaţi în ploaie ? A fost distracţia ta. N-aveai televizor, hai să-i văd pe-ăştia tremurînd în ploaie. Vezi că n-am degetul mic ?

GROZU : Ţi l-ai prins la malaxorul de ciment.

ONIRA *(rîde)* : Aşa m-ai pus să zic, a doua zi. Ai ţipat : „Scularea !" Eu dormeam greu. Cînd m-am trezit, erai cu degetul meu în mînă. Culmea e că nici n-aş fi ştiut că mi l-ai rupt, dacă nu l-aş fi văzut în mîna ta. Te uitai la el ca la o ţigară de foi. „Ai ceva de zis ?" — ai ţipat la mine. „Nu am, domn' sergent. Era în plus şi puturos. Nu l-am folosit niciodată. Vă mulţumesc că m-aţi scăpat de el !"

(Intră Blanda, înalt, părul alb, în jur de 65 de ani, cu o carte în mînă. Prezenţa lui impune respect, prin echilibru şi prin inteligenţă. Odată cu el apare şi Zamfira, femeie de la ţară, cam de aceeaşi vîrstă. Ea are în mînă o păpuşă mare. Vorbesc prieteneşte.

Irina — 60 de ani, femeie care a îmbătrînit frumos şi şi-a păstrat o candoare de tînără naiv-exuberantă — îşi lasă lucrul la tablou şi aşteaptă ca Blanda să i se adreseze. Intrarea acestuia este un mic eveniment.

Sandu întoarce ostentativ spatele şi se fixează mai bine în scaun.)

Scena 3

Cei dinainte, plus Blanda şi Zamfira.

ZAMFIRA : M-au ameninţat că mă aruncă-n foc şi termină cu mine.

BLANDA : Ţi-e teamă de foc, Zamfiră ?

ZAMFIRA : Nu de teamă, da' m-aşteaptă pămîntu'. Pămînt am fost, în pămînt trebuie să ne-ntoarcem, aşa-i datina.

BLANDA : Sînt mai multe datini. Strămoşii noştri obişnuiau să-şi ardă morţii. Şi alte popoare făceau la fel.

ZAMFIRA : Poate, cînd erau păgîni. Eu nu vreau să mă ardă.

BLANDA *(glumind)* : Acum, totul tinde să devină igienic. Mai vorbim noi.

ZAMFIRA : Dacă o să aveţi timp... Tare mă frămîntă un gînd.

BLANDA : Vorbim. Bună ziua, domnilor !

SANDU : Bună ziua, *cetăţene !*

IRINA *(bucuroasă)* : Bine-ai venit, Lucian.

BLANDA : Sărut mîna, Irina.

(Vine lîngă ea, îi sărută mîna, priveşte tabloul care îl reprezintă pe el, stînd pe scaunul de lemn.)

IRINA : Îţi place ? Mi-e frică de verdictul tău.

BLANDA : Sînt răutăcios ?

IRINA : Sincer. Cum ţi se pare ?

BLANDA : Mi se pare exagerată grija pentru frumuseţea lui.

IRINA : E scopul meu, nu ? M-am străduit să dau culorii un rafinament care să bucure ochiul. Nu-ţi place ?

BLANDA : Foarte mult.

IRINA : Ceva te nemulţumeşte.

BLANDA : Aş fi dorit ca tabloul să fie un mic discurs despre persoana mea.

IRINA : Obsesia ideii !

BLANDA : Latura ei sensibilă. Orice idee are un aspect afectiv, pe care arta îl exploatează.

IRINA : Vreau să fie un tablou de o anumită forță...

BLANDA : Forța unui tablou nu vine din afară, din modelul pictat, ci din sufletul tău. Acolo trebuie s-o cauți. Ai pictat un bărbat frumos, măgulitor de frumos. Asta mă bucură ca bărbat, nu ca privitor de artă.

IRINA : Vrei să-ți „oblig" figura să trăiască starea mea afectivă, gîndurile mele ?

BLANDA : Te rog să încerci.

IRINA : Așază-te pe scaunul de tortură !

(Se creează un moment penibil. Blanda vrea să se așeze. Scaunul e ocupat de Sandu, care se întoarce în așa fel de parcă nu l-ar vedea. Tudor încearcă să pună capăt situației, chemîndu-l pe Sandu.)

TUDOR : Sandule, hai să jucăm o partidă !

SANDU : N-am chef !

TUDOR *(aranjînd piesele)* : Stai aici, în fața mea. Am o restanță. Nu vii ? Sau ți-e frică ?

(Sandu pricepe de ce este invitat. Se ridică, furios, și vine în fața lui Tudor, trîntind piesele pe tablă. Blanda se așază și pozează.)

SANDU *(furios, lui Tudor)* : De ce m-ai chemat ?

TUDOR : Știi că e scaunul pe care obișnuiește să stea el.

SANDU : Eu n-am voie ? Scrie undeva că-i al lui ?

TUDOR : Îi place soarele !

SANDU : E ultima dată cînd mă ridic. *(Joacă.)* Mi-e greață cînd văd cum vă ploconiți în fața lui.

TUDOR : Liniștește-te ! Șah !

SANDU : Ai atins mai întîi calul. Joacă, deci, calul !

TUDOR : Nu l-am atins.

SANDU *(explodează)* : L-ai atins !

IRINA *(pictînd)* : Cum merge lucrul, Lucian ?

BLANDA *(arătîndu-i cartea)* : Sînt din ce în ce mai cucerit. Traducerea mă obligă să meditez profund asupra fiecărui cuvînt. La fiecare pagină, fac noi descoperiri. Mă simt un explorator.

IRINA : Un călător prin biblioteci.

BLANDA : Aventurile spiritului sînt cele mai pasionante. Îți dau șansa de a te bucura de ideile mari și de lucrurile mărunte.

IRINA : Te mai bucură lucrurile mărunte ?

BLANDA : Cînd pierdem puterea de a ne bucura de lucrurile mici, nu ne mai bucură nimic. În clipa aceea, am murit. Am murit de tot.

SANDU : Astăzi, toată lumea vorbește despre moarte ?

BLANDA : Dimpotrivă, eu vorbeam despre viață.

(Intră Avram, băut, fredonînd aria lui Rigoletto, cînd vine la palat să-și caute fiica răpită. Cîntă încet, absent, straniu pentru toți ceilalți, care nu l-au mai văzut pînă acum. E un bărbat trecut de 60 de ani, cu părul alb, îmbrăcat în haine de culoare închisă. Se așază și va vorbi fără să se adreseze cuiva. Blanda a tresărit.)

Scena 4

Toți cei dinainte, plus Avram.

AVRAM : Sînt o epavă. *(Reia melodia, obsedant.)* La, la... la... la, la... la, la... O zdreanță ! Se îndoiește cineva ? Nimeni ! Bine că recunoașteți. *(Reia melodia.)*

SANDU *(lui Tudor)* : Îl cunoști ?

TUDOR : Nu l-am mai văzut pe-aici !

ONIRA : Totul e în acidul nostru dezoxiribonucleic !

SANDU *(lui Onira)* : Știi cine e ?

ONIRA : Un tip bine dispus !

AVRAM : Ascultînd melodia asta, poți să te omori cu cea mai mare ușurință. *(Cîntă.)* Pac, și gata ! Da' de unde un revolver ? Dacă n-ai armă, trebuie să recurgi la un procedeu penibil. Lipsit de orice urmă de cavalerism.

IRINA : Îl cunoști ?

BLANDA : Din păcate, da.

IRINA : Cine e ?

BLANDA : Acum, un om nefericit.

AVBAM : Poți să te azvîrli de la etaj ! Penibil ! Măcar moartea să aibă ceva eroic ! Ei, arma ! Curajul de a ține în mînă o *armă*, curajul de a nu te speria de cuvîntul *armă* și de a o îndrepta spre tine are în el ceva măreț !

SANDU : Cetățene ! Aici ești într-un loc public ! Nu spui tot ce-ți trece prin cap ! Puțină decență !

AVBAM : Decență ?

ONIRA : Vrea să spună că nu e cazul să vorbești de funie în casa spînzuratului.

SANDU : Iar insinuezi că mi-e frică de moarte ? Nu mi-e frică, dar...

ONIRA *(ironic)* : Nuuu...

BLANDA : Doar cei care cred fără margini în viața de apoi, și cei care nu cred, la fel de convinși, în existența ei, nu se tem de moarte. E sentimentul în care se-ntîlnesc ateii sinceri și credincioșii adevărați. Din motive opuse, dobîndesc același efect : seninătatea.

SANDU *(sentențios)* : Vrei să spui că materialiștii și idealiștii sînt o apă și-un pămînt ?

BLANDA : Vulgarizezi...

SANDU : Să nu-mi răspunzi cu superioritate. Sînt un om simplu. Și ce dacă, mă mîndresc cu asta ! Aerul dumitale distant nu mă impresionează.

AVRAM *(lui Sandu)* : Dumneata faci un proces de intenţie.

SANDU : Dumneata, nu te băga în vorbă. Nu ştiu cine eşti şi nu mă interesează.

AVRAM : Dumnealui a emis un punct de vedere, cu care poţi să fii sau nu de acord. Dacă nu...

SANDU *(agresiv)* : Dacă nu ?

AVRAM : Argumentează contrariul. Dumneata doreşti cîştig de cauză, obligîndu-l să dea înapoi din alte motive decît cele care ţin de discuţia respectivă.

SANDU : Cine eşti dumneata ?

AVRAM : Un cetăţean. Nici eu nu ştiu cine eşti. Am ascultat o discuţie şi mi-am dat seama că nu ai dreptate.

SANDU : Pentru că am o atitudine fermă ? Tata a fost hamal şi mama spălătoreasă. Cine eşti şi de ce te bagi în vorbă ?

AVRAM : Asta e ! Cine sînt ?... Cine am fost... Nu mai sînt nimic.

SANDU : Cine ai fost ?

AVRAM : Am fost ! Am fost. Cînd eram, tremurai de teama mea ! Nu mi-ai fi vorbit aşa.

SANDU : Şi, acum, ce eşti ?

AVRAM *(rîde amar)* : Un pensionar ! Un simplu pensionar ! De cinci zile ! Nici unul nu m-a mai salutat. Şi se plecau pînă la pămînt. Astăzi, acum două ore, m-am întîlnit cu un prieten... Prieten ! Era prima dată cînd mă vedea coborînd din autobuzul 31. Parcă s-a speriat. A întors spatele, nedumerit. Ştia că trebuie să cobor dintr-o maşină neagră !

GROZU *(îl recunoaşte)* : Tovarăşe judecător !

AVRAM *(tresare)* : Mă cunoşti ?

GROZU : Cum să nu ? !

AVRAM *(circumspect)* : Ai avut un proces ?

GROZU : Nu. Am lucrat cu dumneata, cînd erai mai mic. Judecător. Eram sergent-major. Îi aduceam, îi luam...

AVRAM *(liniştit)* : Nu te mai cunosc.

GROZU : Te uitai dumneata la un gardian ? ! Bine-ai venit ! O să te simţi bine. Toţi ajungem aici, în Cişmigiu, la pensionari. O să ne împrietenim. O tablă, un şah, un ţintar ! Încă mai oftezi după ce-ai fost, da' o să-ţi treacă.

AVRAM : Eu oftez după ce n-am fost ! Poate că sînt beat şi spun prostii...

GROZU : Aveai renumele că nu guşti băutura.

AVRAM : Un renume bun ! Atunci, de ce-a venit băiatul meu plîngînd, de la şcoală ? Pînă acum cinci zile, îl protejau... De cinci zile, îl înjosesc... Şi, el se răzbună pe mine ! E nemilos ! I-am apărut, deodată, altfel.

GROZU : Aşa sînt copiii, nerecunoscători. Te sacrifici pentru ei, şi...

AVRAM : Are ghinionul să fie în clasă cu băiatul unuia... Dar, ce importanţă mai are ? *(Reia melodia.)*

SANDU *(sare, dorind să-l încurajeze)* : Dumneata treci printr-un moment greu ! Să ştii că judeci greşit. Bănuiesc ce s-a întîmplat. L-ai băgat în închisoare. Foarte bine. De ce te simţi vinovat ? Ai judecat în numele poporului. Adu-ţi aminte, cînd stăteai drept, la bară, şi el tremura în boxă. Acum, cînd îl saluţi, te-apleci pînă la pămînt...

(Vorbele lui Sandu produc stupoare. Tăcerea jenantă din scenă se prelungeşte. În afara scenei, se aude iar lăutarul, cîntînd şi acompaniindu-se.)

VOCEA LĂUTARULUI :

Aţa cînd s-a rupt în două,
Faci un nod şi zici că-i nouă.
D-apăi viaţa, cînd se duce,
Salutare, şi-i pui cruce.
Geaba aur şi palate,
Tot aici le laşi pe toate.

ZAMFIRA *(lîngă Irina, mai mult pentru ea)* : Bine mai zice lăutaru' ăsta ! Nu se mai satură omu', toată viaţa, să aibă, să aibă, să strîngă ! Lacom. E rău, se duşmăneşte, şi pînă la urmă tot acolo ajunge.

ONIRA : Eu am optat pentru iad, Zamfiro ! *(Privind în sus.)* Anunţ oficial cerul că am optat pentru pierzanie.

GROZU : Dacă ai putea s-alegi...

ONIRA : Eu mă prefac doar că aleg. Şi aici e o şmecherie. Să alegi ceea ce ştii că o să ţi se cuvină. Doar nu crezi că voi ajunge pe trandafirul preafericiţilor. Mirosul de vin l-ar ofili. *(Rîde gros.)* Cînd voi ajunge la poarta raiului, sfîntul Petru o să-şi astupe nasul : „La iad cu tine !" Prea bine, sfinte Petre, am cunoscut în tinereţea mea o femeie superbă, pe care sînt sigur că o-ntîlnesc acolo.

MINA *(scuipă)* : Ptiu, nu te mai potoleşti ! O să moşteneşti pămîntul ! Toată viaţa, numai de-asta ai fost bun.

ONIRA : Spune-i şi lui. Vezi, Grozule, că n-am făcut ceea ce mă acuzai ? N-am avut timp de exploatare. Eu am fost diplomat. A... am dorit, am aspirat, am fost, am strîns... am avut şi eu, amice, dar n-am asuprit.

MINA : Femeile ţi-au păpat averea.

ONIRA : Diplomatul, pe timpul meu, era un fel de fustangiu oficial. Om de lume. Era obligat să facă impresie printre cucoane. Am avut succese diplomatice mari, plimbîndu-mă printre fuste.

SANDU *(lui Tudor, cu reproş)* : N-ai nimic de spus ?

TUDOR : În legătură cu ce ?

SANDU : Cu ce-ai auzit adineauri. Tu eşti muncitor. Ţi-ai petrecut viaţa în uzină, ai tras la şaibă. Nu ţi-e indiferent ce se întîmplă.

TUDOR : Cum să-mi fie ?

SANDU *(confidenţial)* : Vrei să ştii părerea mea ? S-a constituit un grup, pus pe calomnii.

TUDOR : Nu exagera ! Cîţiva pensionari, care vin aici să caute puţină linişte.

SANDU : Se fac afirmaţii calomnioase. Şi bancuri. Ai auzit, ieri, gluma tendenţioasă a lui Blanda ?

TUDOR : N-am fost în parc. Ce glumă ?

SANDU : Zice că nişte vaci dansau, fericite, pe izlazul comunei. Un bou le vede şi le spune : „Proastelor, dansaţi şi vă bucuraţi, şi mîine vă duc la abator". „Da, răspunde o vacă, dar ajungem în R.F.G.". *(Tudor rîde.)* E de rîs ?

TUDOR : Tu n-ai întîlnit vaci de-astea ? Cine a spus gluma ?

SANDU : Blanda, cu morga lui de om superior. Şi s-a făcut haz.

TUDOR : E bună.

SANDU : Discuţiile au deviat. Onira, care face pe umblatul prin lume, a afirmat că în R.F.G. se cîştigă mai bine decît la noi. Blanda i-a cîntat în strună, că o duc de două ori mai bine. Dacă o să fii întrebat, să confirmi.

TUDOR : Cine o să mă-ntrebe ?

SANDU : Cineva.

TUDOR : Cine ?

SANDU : Cine trebuie să-ntrebe. N-am de gînd s-o las baltă !

TUDOR : Ascultă, Sandule, să nu umbli cu prostii. Cine se ocupă de fleacuri de-astea ?

SANDU : Prostii ?

TUDOR : Prostii !

SANDU : Prostii, odată ce afirmă aici, într-un loc public, că în R.F.G. se trăieşte mai bine decît la noi ? ! Cum apare R.F.G.-ul, pentru vaci ? Discuţia a fost denigratoare pentru ţara noastră.

TUDOR : De ce ?

SANDU : E just să afirmi că nemţii cîştigă mai bine decît noi ?

TUDOR : Afirmăm, n-afirmăm, ei tot trăiesc mai bine. Tu ce crezi ?

SANDU : Nu ştiu. Nici afirmaţii nu fac.

TUDOR : Minţi. Ştii că trăiesc mai bine.

SANDU : Nu trebuia s-o spună !

TUDOR : Sînt evidenţe pe care n-are rost să le negăm. Sau devenim ridicoli. *(Lui Blanda.)* Tovarăşe profesor, cînd aţi fost ultima dată în Germania ?

BLANDA : Acum trei sau patru ani.

SANDU *(lui Tudor)* : Lasă discuţia cu el !

TUDOR : Cum trăiau nemţii, tovarăşe profesor ? Eu am fost strungar. Ştiţi cît cîştiga un strungar, în Germania ?

BLANDA : De două-trei ori mai mult decît la noi. Astăzi, cred că diferenţa e mai mică. S-a scumpit viaţa şi la ei.

TUDOR : Auzi, Sandule ? O duc bine nemţii, mă ! Bravo lor !

SANDU *(lui Blanda)* : Dacă se cîştigă aşa de bine, de ce n-ai rămas acolo ?

TUDOR : Dumneata simplifici lucrurile pînă la linia dreaptă.

AVRAM *(speriat)* : Dumneata eşti profesorul Blanda ? Te-ai schimbat ! Mult te-ai schimbat, profesore ! *(Nu i se răspunde.)* Ce mică e lumea ! Prea mică ! O găleată !

SANDU : Ai venit în ţară ca să ne priveşti de sus.

BLANDA : Am venit să lucrez.

TUDOR : Aţi stat, totuşi, deoparte ! Nu vă supăraţi că vă reproşez, dar cu intenţii frumoase nu se reconstruieşte o ţară.

BLANDA : Întrebarea dumitale mă obligă să-mi reamintesc întîmplări pe care încerc de mult să le uit.

TUDOR *(uşor ironic)* : Nu v-a plăcut ceva şi v-aţi retras, demn, în turnul dumneavoastră.

BLANDA : Fără voia dumitale, eşti nedrept.

TUDOR : Poate, cam dur, dar noi, muncitorii, nu prea ştim să vorbim pe ocolite.

BLANDA : Te rog să-l întrebi pe dumnealui ce s-a întîmplat...

AVRAM *(răstit)* : Ce vrei să le spun ?

BLANDA : Ce crezi.

AVRAM : Să mă-ntrebe. *(Furios.)* Întreabă-mă. Cînd a revenit, a fost arestat ! *(Lui Blanda.)* Asta voiai să ştie ?

TUDOR *(lui Blanda)* : Ce aţi făcut ?

BLANDA : Nu ştiu.

AVRAM *(răstit)* : Nimic ! Poftim, recunosc ! *(Lui Blanda.)* Vrei să recunosc public ? Vrei această satisfacţie ? *(Către ceilalţi.)* Eram judecător. N-a făcut nimic. *(Lui Blanda.)* Acum, mă laşi în pace ?

(Tac toţi, în timp ce Avram fredonează, obsedat, aria din Rigoletto.*)*

IRINA : Nu mai pictez azi. *(Îşi strînge şevaletul.)* E un coşmar, ziua asta !

AVRAM *(lui Blanda)* : De ce le-ai spus ?

BLANDA : Scuză-mă ! Regret incidentul !

AVRAM : Credeam că e un loc unde o să mă liniştesc ! *(Lui Blanda.)* Vrei să plec de-aici ? Ce mai vrei de la mine ?

BLANDA : Nu caut satisfacţii mărunte. Eram într-o situaţie penibilă, în faţa unui om pe care-l stimez. Nu puteam să-i explic altfel atitudinea mea.

AVRAM *(se pleacă, împleticindu-se)* : Te salut, plin de umilinţă !

SANDU *(revoltat)* : De ce te umileşti ?

AVRAM : Vreau să mă umilesc ! În faţa mea, mai întîi.

SANDU : Nu-i nimic de răscumpărat !

AVRAM : Ce ştii tu !

SANDU : Erai judecător !

BLANDA : Dar n-a judecat ! Asta îşi reproşează. *(Lui Avram.)* Trebuie să uităm ! Nu putem trăi sufocaţi de ură.

SANDU : Orice judecător trimite la închisoare pe cei vinovaţi în faţa legii !

AVRAM : Nu era vinovat ! *(Toţi îl privesc, înmărmuriţi.)* Nu era vinovat !

SANDU : Era ! *(Lui Blanda.)* Nu erai cu noi. Cine nu era cu noi, era împotriva noastră.

BLANDA *(indignat)* : Nu eram împotrivă ! Priveam cu simpatie.

SANDU *(ironic)* : *Priveai !* Dacă susțin un buștean, gata să mă strivească, prieteni sînt numai cei care pun mîna și m-ajută. Era nevoie de oameni care să *facă. (Gest spre Tudor.)* El făcea.

BLANDA : Lui i-a fost mai ușor să-nțeleagă. Era un muncitor care suferise. Dar revoluția lui se făcea în numele binelui.

SANDU : Și ? Ca să fie bine, trebuia să fie mai întîi rău ?

BLANDA : Răul nu precede niciodată binele. Revoluția lui, era firesc să fie dreaptă și plină de omenie !

SANDU : Revoluția e luptă aprigă ! Întreabă-mă pe mine. Nu aveam timp să discernem !

AVRAM : Cît rău a făcut ideea asta ! Cîtă comoditate de gîndire a adus ! Cîtă indiferență !

SANDU : În luptă cad și crengi sănătoase !

AVRAM : Nefastă idee ! Nu există luptă dreaptă care să ceară victime nevinovate.

SANDU : Era pe viață și pe moarte !

AVRAM : O moarte fără vină se numește crimă ! Poate cineva să justifice o crimă ? Iar cînd se-ntîmplă, să fim zguduiți ! Altfel, se repetă. Tu, în loc să te cutremuri, să regreți, justifici.

TUDOR : Atunci, de ce ai luat parte la ea ? De ce ai fost nedrept ?

AVRAM : Invidia, prostia, răutatea, setea de putere, teama, răzbunarea ! Toate izbucnesc și cer victime !

TUDOR : De ce ai fost de partea celor care-și satisfăceau astfel ambițiile și dușmăniile personale ?

AVRAM : Primeam dosare, dosare, dosare. Întocmite în grabă. „Să dovedească, dacă poate, că e nevinovat ! Dacă nu, pedeapsa !“

TUDOR : Erai surd și orb ? Cred că toți încercau să se dezvinovățească.

AVRAM : Dovedește-mi că, în urmă cu nu știu cîți ani, într-o după-amiază, la un pahar de vin, n-ai afirmat că e imposibil să construim socialismul la noi, pentru că sîntem o țară agricolă. Dovedește-mi că n-ai spus că sentimentul național trebuie pus înaintea celui internațional ! Dovedește-mi că nu ai afirmat că lupta de clasă se stinge, nu se ascute. Dovedește-mi, cînd în dosar sînt douăzeci de declarații care confirmă toate astea, iar eu n-am timp și nici nu se consideră necesar să verific ceva, pentru că cele douăzeci de persoane sînt demne de toată încrederea! Dezvinovățește-te ! Adu-mi alți douăzeci care să-și asume răspunderea și să declare că, exact în același timp și în același loc, erau și ei de față și n-au auzit nimic.

SANDU : Erai îndreptățit. Aveai probe.

AVRAM : Aveam declarații...

SANDU : Declarațiile n-au valoare ?

AVRAM : Nu, dacă sînt simple afirmații. Faptele lipseau cu desăvîrșire.

TUDOR *(îngrozit)* : Și, tu știai că e nevinovat ?

AVRAM : Nu eram sigur că e vinovat.

TUDOR : Și ai putut să trimiți pe cineva la închisoare, îndoindu-te de vinovăția lui ?

AVRAM : Eu însumi trebuia să fiu apărat ! Cine să mă apere ?

TUDOR : Legea ! Era a noastră ! Cu ea puteai să te aperi ! Și cu conștiința ta.

AVRAM : Sînt momente, în istorie, cînd faptele noastre nu pot fi privite prin prisma moralei. Ideea de a învinge trece înaintea moralei.

BLANDA : În afara moralei, nu poate exista nici o acțiune omenească dreaptă !

TUDOR : Lupta clasei muncitoare era în afara moralei ?

AVRAM : Nu.

TUDOR : Asta ai spus, scuzîndu-te ! De aceea nu te chinuia nici un gînd.

AVRAM : Pentru mine, cel mai apăsător gînd, în tot acest timp, a fost acela că s-ar fi putut și altfel !

TUDOR : Eram înclinat să te înțeleg. Acum știu de ce ai procedat așa. *(Justițiar.)* Nu credeai ! Lupta noastră nu însemna mai nimic pentru tine. Făceai cum ți se cerea, nu cum îți dicta conștiința ta.

AVRAM : Mi-am distrus liniștea, iar tu mă acuzi de lipsă de conștiință ?

TUDOR : Cînd crezi cu adevărat, pui mai presus de ceea ce se întîmplă cu tine, adevărul credinței tale. Nu credeai în ideile în numele cărora ai comis nedreptăți. Nu pentru comunism ai făcut ce-ai făcut ! Pentru tine te-ai zbătut !

AVRAM *(țipă)* : Ce vrei de la mine ? Ce vrei ? N-o să vă mai stau în față ! Mă urăști ! Mă urăști !

(Iese, alergînd.)

BLANDA *(strigă după el)* : Avram ! Avram ! Nu-l lăsați ! E în stare de orice !

TUDOR : Nu în ceea ce-l privește ! Fii liniștit ! Nu-l torturează conștiința, ci orgoliul !

(Cortină de lumină. Cît timp sala este în întuneric, se aude lăutarul bătrîn cîntînd și acompaniindu-se.)

VOCEA LĂUTARULUI :

Foaie verde mărăcine,
Drag îmi e să trăiesc bine,
Frică mi-e că mor ca mîine.
C-așa-i lumea, trecătoare,
De voinici amăgitoare,
Ca o apă curgătoare ;
Unul naște, ș-altul moare...

Scena 5

Acelaşi decor. Se înserează. In scenă sînt toţi, în afară de Zamfira şi de Avram. Tudor stă de vorbă, liniştit, cu Blanda. Grozu finisează veioza-craniu. Irina citeşte o carte. Mina stă de vorbă, destul de intim, cu Onira.

TUDOR : Parcă aş fi greşit cu faţă de dumneata...

BLANDA : Nimeni n-a greşit... la nivelul nostru.

TUDOR : E orînduirea noastră, a muncitorilor, mă simt solidar cu ea. Şi în ce a realizat, şi în greşeli. Îmi vine să-ţi cer scuze şi să-ţi spun că sînt îndurerat că am pierdut în dumneata o valoare.

BLANDA : Dumneavoastră, muncitorii, trebuie să vă feriţi orînduirea de excesele celor care mimează ataşamentul.

TUDOR : Vă preţuiesc foarte mult !... Vă cunosc viaţa. Aţi fost un copil de la ţară, dintr-o familie nu prea înstărită. De ce n-aţi venit din prima clipă lîngă noi ?

BLANDA : Nu eram convins.

TUDOR : A încercat cineva să vă convingă ?

BLANDA : A încercat să mă forţeze să afirm că sînt convins. Nu-l interesa ceea ce cred, ci ceea ce afirm. Mi s-a părut nedemn să intru în jocul lui.

TUDOR : V-a vorbit deschis ?

BLANDA : Chiar aşa. Şi a ajuns din ce în ce mai mare.

TUDOR : Din cauza lui, aţi fost ca şi mort, pentru această ţară.

BLANDA : Nu, dragul meu, eu nu mai puteam să mor. Cînd s-a întîmplat ce s-a întîmplat, scrisesem un raft de cărţi : opera mea. De moarte şi de uitare se teme Avram. Oamenii se vor strădui să-l uite, cum te străduieşti să uiţi un coşmar. Şi pe Grozu vor încerca să-l uite. Ei sînt ca o pată neagră pe amintirea acelui timp.

TUDOR : Uitarea o să se aştearnă peste toţi.

BLANDA : Peste dumneata, nu. Munca dumitale este înmagazinată în giganţii de oţel la care ai lucrat. Ea va trece în alţii, perfecţionaţi şi, mereu aşa, te vor duce în timp, după cum supersonicul poartă în istorie aeroplanul lui Vlaicu. *(După o scurtă pauză.)* Am fost prea aspru cu el. Nu-mi găsesc liniştea ! M-am interesat unde stă. I-am lăsat o scrisoare. L-am chemat aici. Dacă nu apare, îi mai fac o vizită.

TUDOR : Tocmai dumneata !

BLANDA : Acum sînt detaşat. Să ştii că e uşor să vorbeşti în principiu, în numele unor nobile deziderate morale. E mult mai greu să judeci în contextul unui timp şi al unui spaţiu. Crezi că este un tip congenital rău ?

TUDOR : Nu.

BLANDA : Cînd un om cu o sensibilitate umană normală înfăptuieşte lucruri regretabile, trebuie să cauţi răul dincolo de el.

TUDOR *(oftînd, ceva mai tare)* : Eh, omul ăsta ! Păcat că nu sînt mai deştept, mai citit, să-nţeleg ce-i în el.

BLANDA : N-ai înţelege mai multe, crede-mă !

GROZU *(plictisit)* : Altceva nu mai aveţi de vorbit ? Toată ziua discutaţi despre om ! Că moare, că trăieşte, că-i fericit, că-i nefericit...

ONIRA : Despre ce vrei să vorbim ?

GROZU : Prea multă importanţă ! A murit, s-a dus. Vine altu'. N-ai auzit şi cîntecu' ? Unu' naşte, altu' moare. Ce-i omu' ăsta, să merite atîta discuţie ? Un maţ.

ONIRA *(rîde)* : Două ! Unul subţire, altul gros.

GROZU : Toată viaţa, pe-o parte bagă-n el, pe alta scoate. Un maţ !

SANDU : Iar începi cu grozăviile tale !

GROZU : Păi, aşa e.

SANDU : N-avem toţi chef să te-ascultăm !

GROZU : Da' frică ţi-e de moarte !

SANDU : Nu vreau să vorbim tot timpul despre acelaşi lucru.

GROZU : N-ai fost pe front ? Acolo te-nveţi cu toate. Cînd am plecat, eram un fricos. Pe urmă, cîte am văzut ! *(Rîde.)* Să vă povestesc una bună.

SANDU : Tot o grozăvie !

GROZU : Nu, ceva amuzant. Eram în atac. Alergam, din toate puterile, înainte. Munte, greu... Ai fost în Tatra ? Nu. E greu. Lîngă mine, alerga un prieten, un băiat bun. Văd, deodată, că e mai mic. Alerga, da' parcă alerga în genunchi. Mă uit la el şi... *(Rîde cu poftă.)* Şi, ce crezi ? Îi retezase cizmele, cu picioare cu tot ! Alerga pe cioturi şi habar n-avea. *(Rîde, ceilalţi ascultă, înmărmuriţi.)* Urla, da' nu de durere, se încuraja. Era aşa de caraghios !

SANDU : Eşti oribil ! Oribil ! N-ai în cap decît poveşti macabre.

GROZU : N-ai fost pe front ? N-ai fost. Dacă te duceai...

IRINA : Toate întîmplările pe care le ştii dumneata sînt aşa de triste ?

GROZU *(sincer)* : Păi, asta cu picioarele n-a avut haz ? Să vă spun una cu un ţigan, tot de pe front.

IRINA : Vă rog să n-o mai spuneţi.

MINA : Mie nu-mi displace. O să stăm, Grozule, într-o zi, să-mi spui toate poveştile pe care le ştii. Cred că eşti un sac cu întîmplări de groază.

GROZU : Şi mai vesele, şi mai triste.

ONIRA : Are pentru toate gusturile. Şi nu numai de pe front. De unde ai inelul ăla din deget, Grozule ? E un briliant enorm. De unde ai avut bani să-l cumperi ?

GROZU : Ăsta ? E frumos ?

ONIRA : Ştii cît valorează ? O mică avere. De mult mă uit la el şi vreau să te-ntreb.

GROZU : Aşa scump e ? !

ONIRA : Pe ce l-ai luat ? Ce-ai iertat, ca să-l capeţi ? Pe cine-ai speriat ?

GROZU : Ştiu eu unde baţi, da' te-nşeli.

ONIRA : De unde-l ai ?

GROZU : Ce te priveşte ? Eu te-ntreb de unde ai lanţul de aur de la ceas ?

ONIRA : Poţi să mă-ntrebi.

GROZU : Nu te-ntreb.

ONIRA : De unde ai inelul ?

SANDU *(sare, furios) :* Iar încep insinuările ? Ai ce ai cu el !

ONIRA : Nu mai am nimic cu el. Cînd făcea el ce făcea, credea că va fi toată viaţa acolo. Aşa-i omul, nu se gîndeşte mai departe.

SANDU : Ştii unde-a fost, şi insinuezi... Poate e inelul tău ?

ONIRA : Numai eu am avut inele ?

SANDU : Intreci orice măsură ! Sînt unii care şi-au propus să acuze un judecător ! Nu vă interesează ! In numele cui a judecat ? Poţi să-mi spui, cetăţene Blanda ? Nu răspunzi. Am să fac eu ordine ! Limpezesc eu atmosfera ! *(Pleacă.)* Trebuie să fac ordine aici !

TUDOR *(alarmat) :* Sandule ! Sandule ! Vino înapoi ! Nu umbla cu prostii ! Sandule ! *(Sandu iese, grăbit.)*

Scena 6

Onira, Blanda, Irina, Mina, Tudor, Grozu.

ONIRA : Hai, Grozule, să jucăm o partidă de table.

GROZU : Nu joc.

ONIRA : Hai, mă, că trece mai uşor timpul. Nu joci, nu vorbeşti, nu te duci la cinema...

GROZU : De cinema îmi arde mie ?

ONIRA : Aşa murim, încet-încet. Nu ne mai ducem la cinema, nu mai jucăm table, nu mai avem chef de-un prieten. De fapt, am început să murim.

GROZU *(aranjează tablele) :* Poate, vrei să mă duc şi la baluri, să dansez, să pipăi vreo...

ONIRA : Aha ! Aha ! De ce să nu pipăi ? Aruncă tu, primul. A delimitat cineva, precis : pînă la atîţia ani, omul dansează, pînă la atîţia, pipăie ? ! Fiecare, cît îl ţin curelele. Şase-doi, nu fura ! Mă, şi la table înşeli ?

GROZU : Şase-trei a fost !

ONIRA : Joacă ce vrei ! Eu am iubit femeia, mă ! Şi o iubesc ! Chiar dacă unii cred că sînt cam... puriu. Asta a fost profesia mea de bază : amorez. Am avut şi succese de prestigiu !

GROZU : Joci, odată ?

ONIRA *(se ridică în picioare) :* Fustangiu, dom'le ! Ştiu să apreciez o femeie superbă. *(Se duce la Irina, îi sărută mîna, o priveşte admirativ.)* O vedeţi ? Aşa-mi place femeia, cu ochii melancolici, de madonă îndurerată. *(Irina e stingherită, Blanda, amuzat.)* Chipul ei se spiritualizează, sub privirea unui bărbat.

BLANDA : Ai fost în Orient ?

ONIRA : He, unde n-am căutat eu femeia ? *(Dă o mică reprezentaţie ; cabotin, dar amuzant.)* De mult îmi mai doresc o frumuseţe orientală, plină de mister. La suprafaţă, ocean placid, dedesubt, vulcan nestins.

BLANDA *(prins de joc) :* Acum, te mulţumeşti cu frumuseţile noastre rustice.

ONIRA : Nu sînt de dispreţuit. Eu iubesc femeia, dom'le ! Mai e în pieptul meu un colţişor în care înfloreşte, din cînd în cînd, o viorea... Sînt un sentimental incorijibil. Toată viaţa am umblat pe urmele lor.

GROZU : Dacă ţi-a dat mîna ! Ia să fi muncit... Habar n-ai ce-i traiul greu. Pe front ai fost ?

ONIRA : Nu fi vulgar ! Eu vorbesc acum despre femeie ! Oficiez un cult, şi tu... Ascultă imnul pe care i l-am închinat. Le-am cîntat în versuri pătimaşe. Am avut o gazetă, în provincie. In paginile ei am publicat numai perle de literatură ! Ascultaţi ! *(Recită, cu lirism apăsat.)*

Cîntaţi femeilor pierdute,
Daţi chiote de bucurie,
Şi-n urmă, fiecare, vie
Cu patimă să vă sărute.
Durerile rămîie mute
În a desfrîului beţie,
Cîntaţi femeilor pierdute,
Daţi chiote de bucurie.
Este ? Perlă de literatură !

MINA : Tot interesant ai rămas, filozofule !

ONIRA : Sărut mîna ! *(Celorlalţi.)* Prietenii îmi spuneau filozoful ! La un pahar de vin, dacă notezi ce spun, scrii un roman ! Aşa voi rămîne pînă în ultima clipă. Este scris în acidul meu dezoxiribonucleic.

MINA *(răutăcioasă) :* Vinzi tu ultimele bijuterii, şi să vezi cum ţi se schimbă acidul, cînd n-o să mai ai ce păpa.

ONIRA : Niciodată ! Niciodată !

GROZU : O dai pe muncă, n-ai încotro.

ONIRA : Niciodată ! Niciodată !
(Intră Zamfira şi se adresează tuturor.)

Scena 7

Cei dinainte, plus Zamfira.

ZAMFIRA : A adus brînză de cinşpe şi carne proaspătă !

ONIRA : Fără coadă ?

ZAMFIRA : Acum a adus, încă nu-i coadă ! Veniţi repede !
(Ies Onira, Tudor, Zamfira, Mina, Grozu.)

Scena 8

Irina şi Blanda.

(În afara scenei se aude lăutarul, cîntînd cu glasul lui dogit, acompaniindu-se.)

VOCEA LĂUTARULUI :
Foaie verde trei căline,
Lume, lume, soro lume,
Cînd să mă satur de tine ?
Lume, lume, soro lume,
De tine m-oi sătura,
Cînd mi-o suna scîndura,
Cînd mi-o face coliva,
Cînd mi-o curge ţărîna.
Şi popa mi-o descînta
La cap cu cădelniţa.

BLANDA : Cine e lăutarul ăsta ?

IRINA : Un orb.

BLANDA : A fost ţăran pînă de curînd.

IRINA : Poţi să ştii de cînd e prin Bucureşti ?

BLANDA : Substanţa lui umană a rămas ţărănească.

IRINA : L-am întrebat, într-o zi, dacă nu ştie şi altceva. Mi-a mărturisit că nu-i plac alte cîntece. Parcă e chiar moartea. Nu vrea s-o uităm.

BLANDA : Dacă n-am uita-o, într-adevăr, multe ar fi altfel în existenţa noastră.

IRINA : Nu te înţeleg.

BLANDA : Cred că numai gîndul la ea ar mai ţine individul în frîu, i-ar da oarecare ţinută morală. Din păcate, nu avem, de mici, conştiinţa acestui adevăr fundamental ! Poate că ar trebui să scriem încă de pe abecedarele copiilor : *omul este muritor !*

IRINA : Trăită cu obsesia asta, viaţa ar fi îngrozitoare, Lucian ! Am deveni nişte disperaţi !

BLANDA : Aşa gîndim acum, cînd moartea ne înspăimîntă. Ar trebui ca ea să devină un adevăr familiar !

IRINA : Am trăi un coşmar.

BLANDA : Am deveni rezonabili. Ne-am regla aspiraţiile, meschinăriile şi generozităţile în funcţie de acest adevăr inexorabil ! E singura mea speranţă de îmblînzire a acestui animal lacom.

IRINA : Lucian ! Dar omul...

BLANDA : Nu-mi spune vorbe frumoase despre el ! Am încercat să-l definesc în trăsăturile lui esenţiale. A infirmat totul. Singura constantă, pe care n-a dezminţit-o niciodată, a fost absurda dorinţă de a avea, dincolo de orice necesitate. M-a întrebat adineauri Tudor de ce n-am rămas în străinătate. De asta n-am rămas : aş fi ajuns şi eu un robot, strîngător de bunuri materiale. M-aş fi dispreţuit !

IRINA : E rău, că dorim să trăim din ce în ce mai bine ?

BLANDA : Avem din ce în ce mai mult şi gîndim din ce în ce mai puţin. Sîntem dominaţi de un pragmatism fără speranţe şi fără iluzii, Irina. E marea tragedie a timpului nostru.

IRINA : Bine că la noi e altfel.

BLANDA : Dorinţele sînt aceleaşi, posibilităţile sînt mai modeste. În străfundul nostru, sîntem încă nişte mic-burghezi nefericiţi.

IRINA : De ce, nefericiţi ?

BLANDA : Pentru că fericirea noastră e meschină, condiţionată de bunuri materiale. Şi, cum material încă nu se pot realiza foarte multe, micul burghez din noi suferă.

IRINA : Şi Tudor ?

BLANDA : El e speranţa mea de viitor. Dar ceilalţi ?

IRINA : Trebuie să ne salveze ceva din condiţia asta !

BLANDA : Munca şi dragostea pentru semenii noştri. Dar de sentimente am început să ne temem, iar munca li se pare unora, din ce în ce mai mult, o ruşine.
(Intră Grozu, cu un pachet în mînă.)

Scena 9

Irina, Blanda, Grozu.

GROZU : Nu vreţi brînză de cinşpe ?

IRINA : Mi-am cumpărat. Ai luat aşa repede ?

GROZU : Eu nu stau niciodată la rînd. Trebuie să știi cum să procedezi. Cînd cîrtește vreunul, mă uit odată la el, cum știu eu, și-i piere glasul. Nu-mi place să stau la coadă ! Mă bag și... ! Ce zici, profesore ?

BLANDA : Nu mai trece războiul ăsta !

GROZU *(nedumerit)* : Ce spui ? Vorbeam de coadă. Eu nu stau.

BLANDA : Nu mai trece războiul ăsta !

GROZU : Ciudat om mai ești și dumneata. Războiul a trecut.

BLANDA : N-a trecut de tot. Doar s-a sfîrșit...

(Grozu ridică din umeri. Irina se înfioară. Dincolo de gardul viu, pe alee, trec o pereche de tineri, înlănțuiți. Se opresc, se sărută, pornesc mai departe.)

BLANDA : Ce frumoși sînt ! Tinerețea e cel mai frumos dar al vieții.

GROZU : Una-două, se sărută ! În colț, la mine, tot așa. E o casă de cultură. Toată seara, dans și muzică. Și urlă muzica !

BLANDA : Sînt foarte frumoși ! *(Fără să-și dea seama, o prinde pe Irina de umăr și o trage lîngă el.)* Nimic nu mă încîntă mai mult decît să privesc doi tineri care se sărută. *(O mîngîie pe Irina, surprinsă de gestul lui.)* Cresc frumos ! Mai frumos decît noi ! Eliberați de miturile noastre. *(Își dă seama că o mîngîie pe Irina.)* Te rog să mă scuzi.

GROZU : Altceva mai știu, decît să se pupe ? La vîrsta lor, eram pe front. Ehe, cîte am văzut și cîte am îndurat ! Pe urmă, a fost foametea din '45—'46, pe urmă m-au luat în armată, la M.A.I. Eram înrăit de viață. Degeaba se plînge Onira. Pentru mine a fost ușor ? Pe urmă, la morgă. M-am învățat să tai. Tai, tai, te saturi. Vrei să mai și ridici ochii. Toată viața am avut meserii la care ceilalți s-au uitat urît. Am sperat tot timpul : e rău, o să fie bine.

BLANDA : Ești un om trist !

GROZU : Așa e firea mea. Și viața pe care am dus-o. De dușmănie.

BLANDA : Nu-ți dai seama, poate, dar nefericirea dumitale provine din aceea că tînjești după puțină stimă.

GROZU : N-am avut prieteni... Cine să mă stimeze ?

BLANDA : Sînt oameni care cred că se poate trăi și fără asta, ba chiar trebuie să renunțăm, un timp, la demnitate, ca să fie, apoi, bine. Să suportăm răul, că o să fie bine. Dar numai binele precede binele.

GROZU : Știi ce-i rău ? Nu te-nvață nimeni cum să trăiești. De mic, să-ți arate.

BLANDA : Ai dreptate. Am ajuns în lună mai înainte de a învăța două lucruri elementare pentru fericirea noastră : să trăim și să murim frumos.

(Intră Mina, cu un pachet în mînă.)

Scena 10

Cei dinainte, plus Mina.

GROZU : Ai și luat ?

MINA : Am trucul meu, cu nepotul. Mă duc în față și cer voie să cumpăr prima. „Vă rog, am lăsat nepoțelul singur, încuiat în casă". Dacă mai spun și că o dată era să-și dea foc, nimeni nu zice nici pîs.

GROZU : Ai un nepoțel ?

MINA : Ei, am ! De unde să am ! Știi ce proști sînt oamenii ? Mai ales femeile, cînd aud de-un copil...

GROZU : N-ai nepot...

MINA : Drac pe cap îmi trebuie ? Ai copii ?

GROZU : N-am fost însurat.

MINA : Eu n-aș suporta să am unul pe cap. Ce, trăiesc de șapte ori ? *(Se așază lîngă el. Irina și Blanda vorbesc din ce în ce mai apropiați.)* Am o prietenă, nu mai știe nimic altceva decît să calce, să spele și să dea de mîncare unui drac de nepot obraznic. Dacă nu-i face o poftă, aruncă în ea cu ce-i cade-n mînă !

GROZU : Nu l-a bătut de mic. Să mi-l dea mie o săptămînă, să vezi ce cuminte-l fac !

MINA : Zice că-i e milă să dea-n el.

GROZU : Milă ! Milă să-ți fie de-un cîine, de-o pisică !

(Mina se apropie de el, vorbesc din ce în ce mai intim.)

BLANDA : Mă simt atît de bine, cum nu m-am simțit de mult. Poate, din cauza soarelui. *(O rază cade chiar pe el, restul scenei e în umbra copacilor.)* Am tînjit întotdeauna după soare.

IRINA : Am observat că-ți place soarele.

BLANDA : Ar fi o zi minunată, dacă nu m-ar obseda... Unde poate să fie ?

IRINA : Cine ?

BLANDA : Avram ! I-am cerut scuze printr-un bilet și l-am rugat să treacă neapărat pe-aici.

IRINA : Ți-e teamă ?

BLANDA : Ar fi îngrozitor. Ai văzut în ce hal era ! Un om în starea aceea poate să facă orice. E îngrozitor gîndul că ai provocat o suferință unui semen ! N-am dormit toată noaptea.

IRINA : Exagerezi. Cred că Tudor îl cunoaște mai bine.

BLANDA : Tudor are și el prejudecățile lui. De ce să nu cred că și Avram e în stare de-o depresiune ? Am fost îngrozitori.

IRINA : Crezi că e rău ? A fost vinovat, atunci ?

BLANDA : După cît regretă... Cred că e mai mult un om slab. Sînt nemulțumit de mine. Mă antrenasem și urmăream argumentele, nu mă mai gîndeam că el, de fapt, îşi discuta viaţa.

IRINA : Hai să vorbim despre altceva. Tot ce spui tu e frumos. Să trăim bucuria acestei zile şi fericirea că o petrecem împreună. Spune-mi ceva frumos.

BLANDA : Ştii ce e ciudat ? Prezenţa ta îmi evocă întîmplări din tinereţe.

IRINA : Sper că amintiri frumoase. Povesteşte-mi ceva !

BLANDA *(amuzîndu-se) :* Eram student la Viena. Într-o zi, printre noi, a apărut o nouă colegă. O pată de lumină în colţul întunecat al amfiteatrului. Stăteam lîngă profesor, invitat să ţin un referat despre monadologia lui Leibniz. Cînd am dat cu ochii de ea, am avut senzaţia că a plutit şi s-a aşezat lin, ca s-o văd numai eu. Privirile noastre s-au mîngîiat şi am avut convingerea, în clipa aceea, că văd însăşi imaginea poeziei. Şi am fost cuprins de o exuberanţă intelectuală extraordinară. Am lăsat de o parte foile scrise şi m-am abandonat subiectului. La sfîrşit, profesorul mi-a şoptit : „Paysan du Danube". Aşa îmi spunea numai cînd era încîntat de mine şi credea că-i voi urma la catedră. *(Însufleţit.)* Mă iubea, şi eu eram mîndru de dragostea lui şi de faptul că un ţăran, venit din ţară cu o valiză veche, era admirat de un ilustru profesor. Înţelegi ce moment uriaş a fost acela pentru mine ?

IRINA : Iubeai. În clipa aceea iubeai, Lucian.

BLANDA : Iubeam, Irina. Am simţit fizic dragostea care a năvălit în mine ! !

IRINA : Ea a înţeles ce s-a petrecut ?

BLANDA : A aşteptat pînă cînd am rămas în amfiteatru numai noi doi. Credeam că o să-mi spună ceva, dar m-a privit doar, şi a plecat. Am înţeles că trebuie s-o urmez. Ne-am trezit în stradă, unul lîngă altul, mergînd, tăcuţi. Şi, cred că aş fi fost în stare să continui la infinit plimbarea aceea, fără o vorbă. S-a oprit şi mi-a spus, fără nici o inflexiune a glasului : „Aici locuiesc eu". A intrat. Am intrat. Am vrut să-i spun ceva, dar şi-a lipit palma de buzele mele, oprindu-mă... Cînd mi-am dat seama că nu mai cunoscuse alt bărbat, întîmplarea a căpătat proporţii fantastice. Am încercat, totuşi, să-i vorbesc. „Te rog, taci ! Lasă-mă să te-ascult. Sîntem încă în amfiteatru..." Aşa a debutat prima mea mare dragoste.

(Grozu îşi scoate din deget frumosul inel şi i-l dă Minei, care-l priveşte cu admiraţie.)

MINA : Foarte frumos !

GROZU : Mai am unul, mai mic. Şi doi cercei cu pietre, la fel de frumoase.

MINA : Aşa mari ? Am avut şi eu... Călătoream, străluceam, eram admirată...

GROZU : Eu n-am fost niciodată într-o călătorie. Să mă plimb. Am escortat dintr-un loc în altul, dar aşa, fără treabă, nu m-am dus nicăieri.

MINA : Vrei să mergem împreună ?

GROZU : Aş vrea, dar n-am parale.

MINA : Vinde un inel. Sau cerceii. Sper că nu sînt imitaţii ieftine !

GROZU : Cum o să fie ieftini ?

MINA : Te pricepi ?

GROZU : Nu, da' ştiu în cine i-am găsit.

MINA *(corectîndu-l) :* I-ai găsit *la* cineva !

GROZU : *În* cineva. *(Confidenţial.)* Era unu' bogat şi-al dracului, zgîrcit. Îşi ura copiii şi n-a vrut să le lase moştenire. Cînd a simţit că i se-apropie sfîrşitul, a înghiţit tot ce-avea : inele, lanţ de aur, cercei. Să-l îngroape cu ele. Să caute moştenitorii, înnebuniţi, şi să nu găsească nimic. Numai că a dat ortu' popii la spital şi a trebuit să-l tai. Burta lui, parcă era o cutie cu bijuterii.

MINA : Ai căutat bine ?

GROZU : Sigur. Poate, ceva pietre, singure, să mai fi rămas...

MINA *(cu regret) :* Trebuia să cauţi bine. *(Priveşte inelul.)* Foarte frumos ! Facem o călătorie minunată ! Vrei să mergem ?

GROZU *(prinzînd-o de braţ) :* De cînd aştept şi eu să mă plimb prin ţară, fără nici o grijă. Ne înţelegem bine amîndoi.

MINA : Ne înţelegem...

(Intră Onira, cu o pungă de plastic în mînă. Îi vede pe cei doi într-o atitudine de intimitate.)

Scena 11

Cei patru dinainte, plus Onira.

ONIRA *(Minei) :* Mina, Mina ! Ţi-ai păstrat pasiunea pentru militari.

MINA : Mă plictiseşti. *(Îi întoarce spatele.)* Un tîmpit ! Toată viaţa n-a ştiut decît să bea, să mănînce şi să umble după femei.

GROZU : Lasă, că şi-a primit el pedeapsa !

ONIRA *(aparte, lui Blanda, arătînd-o pe Mina) :* Dacă ai şti ce femeie a fost ! O plimbare cu generăleasa te costa o avere.

BLANDA : Nu pare să fi fost o frumuseţe.

ONIRA : Interesantă ! Femeie urîtă nu există ! Toate sînt frumoase, prin noutate. *(Irinei.)* Am dreptate ?

IRINA : Pentru dumneata, femeile nu mai au nici o taină.

ONIRA : Dimpotrivă. Toate au o taină şi, de aceea, nimic nu mă surprinde. Fiecare femeie are arta ei. *(O arată pe Mina.)* O vezi ? Era celebră pentru viteza cu care te-aducea la sapă de lemn. E foarte instruită. Am întîlnit-o la Nisa, la nişte prieteni. Generalul era cam copt, iar ea, o floare de lotus. Am plecat amîndoi într-o călătorie pe Sena. Adoră călătoriile. Fie şi pînă la Slobozia, numai să plece. Ştiţi, sînt unele femei umblăreţe, cu greu le ţii într-un loc.

(Irina şi Blanda se amuză. Intră Sandu şi Zamfira, cu o plasă în mînă, în care se află şi o păpuşă.)

Scena 12

Blanda, Irina, Grozu, Mina, Onira, Sandu, Zamfira.

ZAMFIRA : Mulţumesc ! Dacă nu erai dumneata...

SANDU : Trebuia să facă cineva ordine.

IRINA : Ai cumpărat, mătuşă Zamfira ?

ZAMFIRA : M-a ajutat dumnealui ! S-a dus în faţă, a făcut ordine, şi, cînd i-a dat lui, mi-a luat şi mie. Intotdeauna face ordine, pune lumea la rînd şi ia. E greu şi pentru mine.

IRINA : Nu te mai odihneşti, mătuşă Zamfira.

ZAMFIRA : Cînd să mă odihnesc ? Dimineaţa, mă scol prima, să fac ceaiul pentru conaşu', să încălzesc laptele pentru copil, să fac paturile...

SANDU : Şi „cucoana" ? „Cucoana" tovarăşului, ce face ?

ZAMFIRA : Pleacă şi ea la serviciu, odată cu el, să nu vină maşina de două ori. Pe urmă, du-te la piaţă, găteşte, gata ora prînzului. După-masa, conaşu' se culcă şi trebuie să plec în parc, să nu-l trezească fetiţa. Copil, mai face gălăgie. Seara, pînă spăl vasele, pînă una-alta, se termină emisiunea la televizor. Mă culc şi eu.

(Fredonînd aria cunoscută, intră Avram. E tot băut. Blanda se ridică în picioare şi îl aşteaptă.)

Scena 13

Cei dinainte şi Avram.

BLANDA : Ai primit biletul meu ?

AVRAM : Vrei să mă umileşti ?

BLANDA : Nu interpreta greşit. Eram îngrijorat.

AVRAM : Iţi pasă ţie de mine ! Iţi convine să mă ţii aproape. Eşti un ghimpe pentru memoria mea : n-o laşi să adoarmă. *(Răstit.)* Nu încerca să mă faci să cred altceva !

BLANDA : De fapt, poţi crede ce vrei. Bine că ţi-ai revenit, că n-ai făcut o prostie.

AVBAM : Am făcut atîtea... Toată viaţa mea, am fost dominat de teamă. N-am putut să scap de sentimentul ăsta oribil. Frica ! De ea am ascultat. Gesturile mele au pornit din animalul înfricoşat ! Glasul speciei e prea puternic în mine.

BLANDA : Trebuie să-ţi revii !

AVRAM : Specia se conservă ! Frica este glasul ei ! Individul se teme, specia supravieţuieşte !

BLANDA : Să nu mai bei ! Sub influenţa alcoolului...

AVRAM : Nimeni nu mă mai cunoaşte ! *(Se aşază şi reia, pe cu totul alt ton, calm.)* Ce s-a mai întîmplat atunci, profesore ? Mereu, mereu îmi aduceam aminte de dumneata. Cînd aveam prilejul, mă interesam unde mai eşti. N-ai stat decît vreo cinci ani.

BLANDA *(revoltat)* : *Decît* cinci ani ! ? *Numai* cinci ani ! Ai măsurat vreodată cît de lung este un an ?

AVRAM : Iartă-mă ! Iartă-mă ! Dădeam atît de mulţi !... Mă gîndeam la soţia dumitale. A venit de cîteva ori la mine, din ce în ce mai... S-a însănătoşit ?

BLANDA : N-am mai găsit-o în viaţă. *(Tac un timp îndelungat.)* A fost o femeie minunată ! M-am bucurat de băiat ! Tînăr, a rezistat.

AVRAM : Filologul ?

BLANDA : Acum e filolog. Atunci, lucra la un oficiu de coletărie.

AVBAM : Vrei să mă liniştesc, profesore ? ! *(Răstit.)* De ce-mi spui toate astea, dacă vrei, într-adevăr, să mă liniştesc ?

(Blanda tace. Intră Dima, un bărbat de aproximativ 35 de ani, purtînd costum şi cravată. Se duce drept la Blanda.)

Scena 14

Toţi ceilalţi, plus Dima.

DIMA : Profesorul Blanda ?

BLANDA : Eu sînt.

DIMA *(îi arată o legitimaţie)* : Procurorul Dima.

BLANDA : Vă rog.

DIMA : Am ţinut să vă cunosc personal. V-am citit aproape toată opera.

BLANDA : Mă bucur. Dar nu înţeleg cu ce prilej aţi venit să-mi faceţi această vizită.

DIMA : V-am mărturisit profesia şi aţi devenit circumspect... De fapt, voiam să vă cunosc personal. Chiar dacă prilejul nu este cel mai fericit. În sensul că cineva a făcut un denunţ împotriva dumneavoastră.

BLANDA : Atunci înţeleg dorinţa de a mă cunoaşte personal.

DIMA *(uşor derutat)* : Nu mă înţelegeţi. Denunţul nu conţine fapte care să intre sub incidenţa legii. Pentru mine e un prilej...

BLANDA : Pot să ştiu ce conţine denunţul ?

DIMA : Evident. Acuzaţiile ţin de opinie, vă spun. Cel care a făcut denunţul pare un tip versat. A avut grijă să adauge : „Şi alte acuzaţii calomnioase la adresa ţării".

BLANDA : Eu nu mi-am calomniat niciodată ţara.

DIMA : Mă refeream la denunţ. Conţine această formulă, care dă temei prezenţei mele aici. Şi, repet, dorinţa mea de a vă cunoaşte. V-am citit aproape toate cărţile. Au avut asupra mea oarecare influenţă. Era un bun prilej să vă cunosc mai de-aproape.

BLANDA : Nu vorbim aici, sper. *(Privind în jur.)* Aş prefera să nu vorbim aici.

DIMA : Mergem la noi. E foarte aproape.

BLANDA *(ezită)* : Mergem.

DIMA : Pro forma, aş dori să iau o declaraţie sau două. *(Se adresează celorlalţi.)* Îl cunoaşte cineva mai bine pe profesorul Blanda ? *(Toţi tac.)* Ar fi necesare cîteva relaţii. *(Lui Avram.)* Îl cunoaşteţi bine ! *(Avram neagă, dînd din cap.)* Aş vrea să stau de vorbă cu cineva care vine mai des aici, în Cişmigiu.

IRINA : Eu vin foarte des. Îl cunosc foarte bine pe profesor.

DIMA : Îmi spuneţi numele şi adresa ?

IRINA : Irina Focşa, strada Mărului 15.

DIMA : Mulţumesc ! Altcineva ? Putem pleca ?

BLANDA : Desigur.
(Cei doi ies.)

Scena 15

Cei dinainte, minus Blanda şi Dima.

GROZU : L-a umflat.

IRINA : Dar vorbeau aproape prieteneşte.

GROZU : Ehe, am văzut eu multe discuţii de-astea. Cineva i-a făcut bucata.

IRINA : Nu poate să fie adevărat.

AVRAM : Ăştia sîntem ! Ăştia sîntem ! N-aţi suflat un cuvînt. Nu v-a întrebat ? Aţi tăcut ca peştele-n borş. Nu l-aţi ajutat pe procuror... Ăştia sîntem !

GROZU : Eu nu-l cunosc. L-am văzut pe-aici de cîteva ori. Profesore-n sus, profesore-n jos, da' ştiu cu ce-a făcut ?

ONIRA *(ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, se adresează tuturor)* : Ştiţi ce e viaţa ? O cursă de fond ! Un maraton. Soarta trage cu pistolul, dă startul ! Toţi fugim către o lumină misterioasă. Deasupra ţintei, scrie : „Fericire" ! Acolo n-a ajuns nimeni. N-avem suflu ! Sau e fata morgana ! Alergăm, orbi, spre lumina care ne-atrage. Drumul e din ce în ce mai îngust, înghesuiala, mai mare ! Ca să te menţii în cursă, trebuie să loveşti în dreapta şi-n stînga, să dai din coate, să alergi, să alergi. Ca un cal care şi-a făcut vînt !

(Zamfira începe să plîngă şi iese din scenă. Toţi rămîn tăcuţi. Peste puţin reintră Zamfira şi Tudor, alarmat de ceea ce a auzit de la bătrînă.)

Scena 16

Cei dinainte şi Tudor.

TUDOR : Unde-i profesorul ? *(Irina începe să plîngă.)* Unde-i profesorul ? *(În faţa lui Sandu.)* Unde-i profesorul, Sandule ? *(Sandu tace.)* Unde e profesorul ? Şi voi, ce-aţi făcut ? Ce-aţi spus ? *(Îl ia de piept pe Sandu.)* Ce-ai spus ? Ce-aţi spus ?

AVRAM : Ăştia sîntem ! Ăştia sîntem !

TUDOR : Cum puteţi sta aşa ?

(Iese din scenă, alergînd. Ceilalţi rămîn nemişcaţi. Irina plînge molcom.)

CORTINA

PARTEA a II-a

Acelaşi decor. Miezul zilei. O rază de soare cade pe scaunul de lemn. Sandu stă pe el, moleşit de căldură. Se simte bine. Grozu a terminat veioza şi i-o arată Minei, aprinzînd şi stingînd un bec ce luminează ochii craniului.

Irina pictează portretul lui Blanda. Zamfira croşetează. Onira se plimbă de colo-colo. Din afara scenei se aude lăutarul, cîntînd şi acompaniindu-se. Cîntecul lui începe cu puţin înainte de a se trage cortina.

Scena 1

Onira, Sandu, Grozu, Mina, Irina, Zamfira.

VOCEA LĂUTARULUI :
Poate, sînt vămile grele,
De nu poţi trece prin ele,
Ori porţile sînt tari,
Ori dealurile mari,
De pe tine nu te lasă
Să mai vii la noi acasă ?

SANDU *(enervat)* : Nu mai tace ăsta, odată ! O să-i spun să-şi schimbe locul !

GROZU : Aici stă, de cînd îl ştiu.

SANDU : Îl fac eu să plece ! Nu-i bătut în cuie ! Strică liniştea oamenilor !

VOCEA LĂUTARULUI :
Ori cărările-s spinoase,
Ori drumuri părăginoase,
Nime' că se întoarce,
În cea lume cînd se duce...

SANDU *(răstit)* : Pleacă de-aici ! Încetează cu bocetele tale ! *(Lăutarul tace.)* Să nu te mai prind că-ncepi iar !

GROZU : Cîştigă şi el o bucată de pîine.

SANDU : S-o cîştige altfel !

MINA : E foarte bătrîn. Cred că are o mie de ani.

SANDU *(reaşezîndu-se comod la soare)* : Să nu-mi strice el mie ziua, cu tînguielile lui.

(Toţi tac. După un timp, lăutarul începe iar să cînte, scoţîndu-l din sărite pe Sandu. Într-un fel, scena seamănă cu cea de la începutul primei părţi, numai că acum pare că se ceartă cu însuşi gîndul morţii.)

VOCEA LĂUTARULUI *(tărăgănat)* :
Of ! mînca-te-ar focu', moarte,
Cum mai faci şi tu dreptate !
Nu mergi unde-mi eşti rugată,
Ci-ai venit şi nechemată.
Nu mergi unde-mi eşti poftită,
Venit-ai netrebuită !

SANDU *(strigă la el)* : N-ai auzit ce ţi-am spus ? Vrei să te iau de mînă şi să te dau afară din parc ? Taci din gură !

ZAMFIRA *(croşetînd, adresîndu-se tuturor)* : Acolo ne ducem toţi.

SANDU : Ştiu şi eu asta.

ZAMFIRA *(mai ales Irinei)* : Tare m-am plictisit, singură pe-aici !

IRINA : De ce nu pleci la dumneata, la ţară ?

ZAMFIRA : Nu mai am pe nimeni acolo. Au venit la oraş. La oraş, ca la oraş : camere puţine, copii, unde să stau ? Dacă ar fi rămas la ţară...

IRINA : Pleacă mulţi, la oraş...

ZAMFIRA : M-a uitat Dumnezeu pe-aici ! Gheorghe, ăla, nu şi-o mai fi amintind deloc de mine ?

IRINA : Cine-i Gheorghe ?

ZAMFIRA : Bărbatu' meu ! S-o fi săturat, de cînd m-aşteaptă... Ce mai caut eu, pe-aici ? Nenea e dincolo, ţaţa, sor'mea mai mare, e dincolo, Profira, a mai mică, e dincolo, nenea Vasile e dincolo. Am rămas stingheră, pe-aici !

SANDU : Şi dumneata începi, acum ?

ZAMFIRA : V-am supărat ?

SANDU *(înţelegător)* : Nu mai vorbi şi dumneata despre toate astea !

ZAMFIRA : Bine, nu mai vorbesc. Ziceam şi eu, aşa... Seara, cînd mă culc, mă rog : „Doamne, poate nu mă mai trezeşti !" Şi adorm mulţumită. O veni şi ziua aia de duminică...

VOCEA LĂUTARULUI :
Din faţa ta cea frumoasă
O creşte iarba de coasă...
Cine-o pune coasa-n ea,
Rupe-i-s-ar inima !

SANDU *(urlă, pur şi simplu)* : Pleacă de-acolo ! Taci din gură şi pleacă ! Ieşi afară din parc ! Vrei să chem Miliţia ?

(Se lasă o tăcere grea, pe care o sparge, cabotin, Onira.)

ONIRA : Ei, dacă aş mai putea pleca în Italia ! Să mai urc o dată treptele... Să vedeţi ce enciclopedic sînt : era, în Italia, o biserică. Nu-mi mai amintesc numele ei. Parcă, biserica Loterana. Ei bine, cine urca în genunchi douăzeci și șase de trepte și le cobora, cîștiga de la Dumnezeu opt ani de indulgență. Bine mi-a mers, după ce m-am întors de-acolo !

(Avram a intrat în timp ce Onira vorbea. S-a așezat, deoparte.)

Scena 2

Cei dinainte, plus Avram.

AVRAM : Fugiți ! Vă faceți că nu vă gîndiți la același lucru.

SANDU : Unde-ai fost ?

AVRAM *(disprețuitor)* : Unde am fost ! *(Fredonează aria din* Rigoletto.) Știți ce înghesuială e în autobuz ? Abia m-am urcat.

ZAMFIRA : Așa e mereu, la ora asta.

AVRAM : Da ? ! N-am mai mers de mult cu autobuzul, nu știu orele mai libere.

ZAMFIRA : De fapt, mai mereu e aglomerat.

AVRAM : Am vrut să mă urc prin față și unul solid mi-a pus palma-n piept și m-a aruncat afară.

GROZU : Eu mă urc numai prin față. Nu cirtește nici unul. Ești băut, de-aia te-a-mpins. Dacă ridică mîna, arde-l !

SANDU *(cu căldură, lui Avram)* : Ar trebui să nu mai bei.

AVRAM : Alcoolul dezinfectează. Pe mîini te dai cu spirt, pe conștiință, cu coniac. *(Scoate o sticlă din buzunar și bea.)* Arde !

SANDU : Nu ești învățat.

AVRAM : Dezinfectează ! *(Lui Sandu.)* Vrei ?

SANDU : Eu nu beau.

AVRAM : Nici nu fumezi.

SANDU : Nu. Mi-a plăcut să fiu corect, sobru.

AVRAM *(izbucnește în rîs)* : Corect ! Nu bei, nu fumezi, un om ideal ! *(E din ce în ce mai beat.)* O să-ți punem fotografia aici, într-un par, să avem ce admira.

SANDU *(cu ton sever)* : Nu-mi plac tipii slabi !

AVRAM *(face un gest de lehamite, se duce la Mina)* : Vrei să bem împreună ?

GROZU : Bem.

AVRAM : Am întrebat-o pe ea. *(Minei.)* Te declar muza Parnasului nostru. *(Lui Onira.)* Onira, ești un poet care ți-ai închinat talentul femeii.

ONIRA : Numai pe ea am cîntat-o.

AVRAM *(o arată pe Mina)* : Cîntă această ruină realizată înainte de vreme !

GROZU *(sare)* : Ascultă ! *(Il îmbrîncește.)* Să nu faci pe nebunul ! Crezi că mai ești cine-ai fost ? Nu mai stau drepți în fața ta !

AVRAM : Cu ea am vorbit.

GROZU : Nu-ți mai merge, să știi ! Acum ești de-al nostru.

AVRAM : Bumerangul ! Bumerangul !

GROZU : Ce zice ? E nebun, a început să vorbească în limbi străine.

AVRAM : M-ai slujit, te-am format ! Bumerangul !

GROZU *(il îmbrîncește)* : Pleacă de-aici !

AVRAM *(cade, se ridică și țipă la ei)* : Vă faceți că ați uitat ! Știu la ce vă gîndiți !

SANDU : Întreci măsura, într-adevăr.

AVRAM : Unde-i Blanda ? De ce n-a venit Blanda ? *(Lui Onira.)* Unde-i Blanda ? *(Onira tace ; se duce la Sandu.)* Știi unde-i Blanda ? *(Sandu tace ; se duce la Grozu.)* Unde-i Blanda, Grozule ? *(Grozu vrea să-l îmbrîncească, dar Mina îl oprește.)* Unde-i Blanda, Mina ? Răspunde-mi ! *(Irinei.)* Pe tine nu te-ntreb, că o să plîngi. Și nu-mi place, nu mai suport să văd un om plîngînd. *(Se așază lîngă Irina.)* Sînt un mîrșav ! Dacă umpli un balon cu aerul din camera mea, nu se-nalță.

(Tăcere prelungită. Se aude lăutarul.)

VOCEA LĂUTARULUI :

Cum e moartea-n lume mare,
Ea pe nimeni prieten n-are.
Nici pe crai, nici pe-mpărați,
De taberi înconjurați.
Nici pe noi, pe ceștilalți.
Moartea cu coasa cosește
Și pe nime' nu ferește.

SANDU *(urlă)* : Alungați-l ! Dați-l afară ! *(Lăutarului.)* Pleacă ! Chemați Miliția, să-l ia de-aici !

AVRAM : Pe el nu-l poate lua Miliția.

SANDU : Îl dau eu afară ! Îi arăt eu !

(Iese, furios.)

Scena 3

Cei dinainte, fără Sandu.

GROZU *(mirat, neînțelegînd mai nimic)* : Ce frică de moarte ! Cîntă, și el ! Rău om, și Sandu ăsta !

AVRAM *(rîde)* : Tu vorbești ? *(Rîde, vorbește incoerent.)* E frumos că o spui ! David n-a putut, și nici Solomon, pînă n-au spus adevărul.

GROZU : Lucram cu un doctor tînăr. Îmi zicea : „Să nu-ți fie frică de moarte, Grozule. Viața este un fenomen biologic care începe și încetează la ore cunoscute."

AVRAM : Vorba se duce ! *(Suflă în palmă.)* S-a dus ! Urma vulturului, în văzduh, a șarpelui, pe stîncă, a corăbiei, pe mare, a bărbatului, în femeie ! Pîrîți-vă, mințiți, șoptiți, strecurați venin în urechile altora...

(Intră Tudor, se duce drept la Irina, se așază lîngă ea. Imediat după el intră și Sandu, care se așază pe scaunul de lemn, la soare.)

Scena 4

Cei dinainte, Tudor și Sandu.

TUDOR : Nu l-am găsit.

AVRAM : Ar trebui să ne naștem muți. Să deprindem mai întîi obiceiul de a medita și de a asculta, și după aceea să căpătăm darul vorbirii.

IRINA : Eu nu știu ce să fac, unde să mă duc. Poți să-mi dai un sfat ?

TUDOR : El trebuie să știe. *(Lui Sandu.)* Unde-ai fost ? Unde te-ai dus ? Nu știu de unde să-ncep. Am umblat pe ici, pe colo, nu e nicăieri.

SANDU : Despre ce e vorba ?

TUDOR *(răstit)* : Tu ai reclamat !

SANDU *(privind la ceilalți)* : Eu ? Tocmai tu faci afirmații de-astea ? Vrei să mă discreditezi ?

TUDOR : Unde l-ai reclamat pe profesor ?

SANDU : Mie să nu-mi vorbești așa ! Te chem să dai socoteală.

TUDOR : În fața cui ? Eu te chem să dai socoteală ! *(Alt ton, aparte.)* De ce ai făcut asta, Sandule ?! Cui folosește ?

SANDU : Cauzei.

TUDOR : Nu-i poate folosi o nedreptate.

SANDU : Ai auzit ce-a spus.

TUDOR : Ce-a spus ? Și, mai ales, ce-ai spus că a spus ?

SANDU : Justiția o să facă dreptate.

TUDOR : Cum să facă, dacă tu o induci în eroare ? *(Îl arată pe Avram.)* Nu știu dacă el era de vină, sau cei douăzeci, care își strecurau declarațiile perfide în dosar. Cînd se-ntîmplă o nedreptate, noi toți trebuie să ne simțim vinovați. Toți luăm parte la ea !

SANDU : Eu ?

TUDOR : Fără ajutorul tău, și al meu *(spre sală)*, și al lor, ea nu se poate comite. Ce-ai spus, Sandule ? Unde te-ai dus ? Nu-l găsesc.

SANDU : Ca să te duci și să mă faci mincinos ?

TUDOR : Să spun și eu ce cred. Afirmi ceva, într-un moment de furie, sau de invidie, sau de micime omenească, și pe urmă nu mai poți să scapi. Te prinzi în propria ta capcană, trebuie să continui, să umfli, să justifici, pentru că nu poți admite că ai indus în eroare.

SANDU : Am procedat după conștiința mea.

TUDOR : Ea ți-a dictat ?

SANDU : Ea ! Trebuie să-mi apăr orînduirea mea.

TUDOR : Orînduirea ta e și a mea ! Ea nu are nevoie de așa ceva. Nu pentru ea ai făcut-o !

SANDU : Dar, pentru cine ?

TUDOR : Voiai să stai liniștit pe scaunul ăsta comod și însorit. Era al lui, nu-ți plăcea că toți îl socoteau al lui. Îl merită.

SANDU : Nu mă interesează scaunul !

TUDOR : Din cauza lui, ai început să-l urăști. Din invidie ai făcut-o !

SANDU : Dacă vrei, nu mai stau pe el.

TUDOR : Dar te-ai așezat imediat !

SANDU *(renunță)* : Poftim, nu mai stau !

TUDOR : Prea tîrziu !

SANDU : Te hazardezi, Tudore. Îți place să gîndești urît despre mine. Sîntem amîndoi comuniști.

TUDOR : În partid, oamenii s-au înscris din două motive : cei mai mulți, din altruism și dăruire pentru semeni ; unii, însă, din invidie și ură. Cred că pe noi ne-au adus rațiuni diferite.

SANDU : Care e diferența ?

TUDOR : Primii ajung la ideile comunismului din dorința de a-l vedea pe fiecare om fericit. Ceilalți, din invidia că n-au și ei cît cei pe care-i urăsc.

SANDU : Nu te înțeleg.

TUDOR : A doua categorie, dacă se vede la putere, devine periculoasă, hrăpăreață. Nesătui, vor să *aibă* și ei acum, așa cum au avut și ceilalți. Vor case, mașini, viață ușoară, fac ceafa groasă ! Primii rămîn niște dăruiți, luptînd mai departe, pînă la sacrificiu, pentru oameni.

SANDU : Bine-nțeles că tu ești un altruist.

TUDOR : Eu am ajuns la comunism din dorința de a-i vedea pe toți oamenii, fericiți. Odată cu ei, aș fi și eu.

AVRAM *(izbucnește iarăși în rîs)* : Nevasta m-a părăsit, soacra mă iubește ! *(Rîde.)* Ce gînduri caraghioase îmi trec prin cap !

TUDOR : Ar fi cazul să te trezești, odată !

AVRAM : Acum nu-s treaz ? Văd foarte limpede. Prea limpede. Pot să-ți spun, cu cea mai mare precizie, punctul penibil în care mă găsesc.

TUDOR : Atunci, ar trebui să știi ce ai de făcut. Te pricepi mai bine decît mine de unde să începi.

AVRAM : Nu mai am putere să fac nimic. Nu mai am în mine nici o dorință.

TUDOR : Trebuie să faci ceva ! E vorba despre un om.

AVRAM : Totul e de prisos. Mi-ești foarte drag... Te stimez. Înțeleg imboldurile care te animă...

TUDOR : Atunci, dă-mi o mînă de ajutor. *(Avram tace.)* Te disprețuiesc !

AVRAM : Nu-mi mai pasă !

GROZU : De ce te agiți atîta ? A făcut ceva, o să răspundă, n-a făcut, o să-i dea drumul. Pe front, mureau cu zecile, și nimeni nu făcea caz. La un atac...

TUDOR : Taci din gură !

GROZU *(insistă)* : ...dintr-o sută, am rămas cinci.

TUDOR : Nu sîntem pe front.

GROZU : Un țigan, care cînta din vioară, a rămas fără palma dreaptă. I-am legat arcușul de ciot și ne cînta. Era lăutar ; nu putea să se culce pînă nu cînta puțin.

AVRAM *(izbucnește într-un rîs nefiresc) :* Nimic n-am adus, nimic nu iau cu mine. Ce gînduri aiurea mă fulgeră ! *(Lui Onira.)* Ce zici, filozofule ?

ONIRA : Nimic.

AVRAM : N-ai înțeles.

ONIRA : N-am ce să-nțeleg. Și mie îmi plăcea să emit fraze care dădeau de gîndit. Părea ceva profund. Orice frază ambiguă îți creează o reputație.

AVRAM : Nu ești în stare !

ONIRA : In spatele fiecărui Dumnezeu stă un înger, în spatele fiecărui înger, un drac ! Ei, ce-am spus ?

AVRAM : N-ai spus-o tu. E prea deșteaptă.

ONIRA : Aiurea ! Nu-nseamnă nimic ! N-ai ce să pricepi. Prostul, cînd nu pricepe ceva, declară că e genial ! Sună interesant, și atît ! Citește mai multă poezie, ca să-nțelegi ce vreau să spun !

AVRAM : E interesant !

ONIRA : Dacă nu te gîndești bine, poți lua o prostie fără sens drept o idee adîncă.

AVRAM *(sare și îl prinde pe Tudor de piept) :* Ce vrei de la mine ? Spune clar, ce vrei ?

TUDOR : Ai o obligație morală față de profesor.

AVRAM : Ce să fac ?

TUDOR : Să faci ceva. Ce știi că trebuie. Pentru reabilitare. Din orgoliu, n-a cerut reabilitarea.

AVRAM : E treaba lui.

TUDOR : Un om ca el, cu cazier ?

AVRAM : Să vedem cum iese acum.

TUDOR : Reabilitarea l-ar ajuta. Cazierul o să atîrne greu.

AVRAM : Îmi ceri să recunosc că l-am pedepsit fără vină ?

TUDOR : Găsește o cale ! Reabilitarea contează.

(Intră Dima. Privirile tuturor se îndreaptă spre el. Se duce la Grozu, atras, probabil, de veioza lui.)

Scena 5

Cei dinainte, plus Dima.

DIMA : Bună ziua !

GROZU : Bună ziua !

DIMA : Procurorul Dima. *(Îi arată o legitimație.)* Veniți des aici ?

GROZU : De cînd am ieșit la pensie, aproape zilnic.

DIMA : Îi cunoașteți pe cei care frecventează locul ăsta ?

GROZU *(circumspect) :* Pe unii da, pe alții nu.

DIMA : Pe profesorul Blanda, îl cunoașteți ?

GROZU : Blanda ? Vine pe-aici.

DIMA : Îl cunoașteți mai bine ?

GROZU : Nu.

DIMA : Nu stați de vorbă ?

GROZU : Rar. Bună ziua, și-atît.

DIMA : Cu cine e prieten profesorul ?

GROZU : Cu nimeni. O vorbă, două, schimbă cu toți.

DIMA : Ce părere ai dumneata despre el ?

GROZU : Păi, ce părere să am ? N-am nici o părere.

DIMA : Totuși, vă întîlniți aici, auziți ce spune.

GROZU *(repede) :* N-aud ce spune. El stă pe scaunul ăla, vorbește mai ales cu tovarășa aceea.

DIMA : Nu spune și el o glumă, nu povestește cîte ceva ? E om umblat, are ce povesti.

GROZU : N-am auzit nimic.

DIMA : Totuși, ce părere ai despre el ?

GROZU : Nu știu nimic.

DIMA *(către Mina) :* Dumneata știi mai multe despre profesor ? Vreau să-mi fac o părere despre el.

MINA : Nu știu nimic.

DIMA : Te rog să mă ajuți. Cum să știu ce-i cu omul ăsta, dacă nu-mi spuneți nimic ?

MINA : Nu știu.

DIMA : Dacă ar fi acuzat de ceva și ar trebui să fie disculpat, ce-ai spune ?

MINA : Nu știu nimic.

DIMA *(ușor enervat) :* Ajută-l, măcar ! Cel mai nefiresc este să treci un om sub tăcere, să-ți fie atît de indiferent încît să nu poți spune nimic despre el.

MINA : Atîta știu.

DIMA : Nimic ?

MINA : Noi nu-l cunoaștem. Știu eu ce-o fi făcut ? Să intrăm și noi, pentru el ?

DIMA : Nu e vorba de dumneata. Vă întreb despre el.

MINA : Și, dacă știu ? Dacă știu, înseamnă că am auzit, dacă am auzit, de ce n-am spus, dacă n-am spus, sînt vinovată. Nu știu nimic. Poate, ceilalți.

(Dima, dezamăgit, rămîne pe gînduri, asistînd la scena care va urma.)

AVRAM *(lui Onira) :* Spune ceva vesel ! Ești mereu bine dispus.

ONIRA : Aha ! Ai ajuns la filozofia mea !

AVRAM : Ai umblat destul ca să născocești la comandă o poveste hazlie.

MINA : Buna dispoziție ridică tonusul vital ! Ea influențează asupra hormonilor și menține sănătatea. Vrei să fii fericit ?

AVRAM : Vreau ! Fă-mă fericit, Onira !

ONIRA : Imaginează-ți... imaginează-ți că sîntem la Monte Carlo. Intri la braț cu Mina. Mina, pătrunzi, în clipa asta, în cazinoul de la Monte Carlo. Strălucești, bărbații roiesc în jurul tău ! Alegi, alegi... Cointreau, Lacrima Christi, Tokay, Chianti vecchio !

MINA *(intră în joc) :* Amalfi, Alicante...

ONIRA : La stridii, Sauternes.

MINA : La friptură, Bordeaux rouge.

ONIRA : Ah ! Era să uit ! Asti spumante. Nu știu de ce-mi plăcea atîta !

MINA : Azureea, Capri, Bourgogne.

ONIRA : Supă de wisky, porumbel cu măsline, fazan înăbușit.

MINA : Nisetru în aspic. Curcan cu castane.

ONIRA : Cotlete de căprioară. Și ceva dulce : o cremă cu fistic.

MINA : Bavarrois de ciocolată !

(Încep să rîdă. Avram îi aplaudă. Irina privește, consternată, iar Zamfira își face cruce.)

GROZU *(Minei)* : Ai mîncat toate astea ? Ai mîncat ? *(Mina rîde.)* Cum de le mai ții minte ?

MINA : O viață, Grozule ! Poți să uiți o viață ?

ONIRA : Trebuie să dispărem ! Lumea toată trebuie să dispară.

MINA : Nu începe iar ! Era așa de frumos !

ONIRA : Gîndesc ! Omul trebuie să piară. A renunțat la toate astea, pentru o himeră ! Umblă nebun prin cosmos, în loc să trăiască !

SANDU : O scenă mizerabilă ! O scenă mizerabilă ! *(Lui Onira.)* Atîta știi !

ONIRA : Am trăit și am gîndit. Acum, știu sigur că vom pieri, toți, pînă la unul !

SANDU : Cine ți-a șoptit, așa de sigur ? Ai avut o convorbire cu Dumnezeu, sau ai citit Apocalipsa ?

ONIRA : Sîntem prea deștepți. Niciodată, cioara n-a dorit să fie vultur și nici șobolanul n-a încercat să zboare ca cioara. Nici o ființă nu-și dorește mai mult decît îi este dat de firea ei. Numai omul vrea să fie mai mult decît îi este dat.

SANDU : Jignești ființa umană !

ONIRA : Inteligența îl pierde ! Îi trezește dorinți peste firea lui ! Cîinele vrea să latre, boul, să tragă la jug. Numai omul vrea să fie și bou, și cîine, și vultur, la un loc.

AVRAM *(rîde, grotesc, ca mai înainte)* : Un om și cu un bou fac trei boi !

ONIRA : Adînc ! Foarte adînc ! Vezi ce profund ești, dacă ai băut ? Eu, cînd sînt beat, devin genial.

(Dima a asistat, interesat, la tot ce s-a petrecut. Se adresează lui Sandu.)

DIMA *(îi arată legitimația)* : Aș vrea să stăm puțin de vorbă. Sînt procurorul Dima.

SANDU : Despre ce ?

DIMA : Despre profesorul Blanda, pe care cred că-l cunoașteți !

SANDU : Îl cunosc, da' nu mă bag.

DIMA : Cum să înțeleg asta ?

SANDU : Eu n-am nimic cu el.

DIMA : Cu atît mai bine. Puteți fi obiectiv.

SANDU *(discret)* : De ce vă interesați de el ?

DIMA : Am primit o sesizare. E anonimă, dar afirmațiile sînt destul de grave.

SANDU : Eu n-am nimic cu el.

DIMA : Aveți vreun motiv să credeți că ar putea complota împotriva statului ?

SANDU *(ferit de ceilalți, îi dă un bilet)* : Citește și dumneata.

DIMA *(citește)* : „Sfîntul Anton. Cine va găsi acest bilet și-l va citi, și-l va scrie 13 zile cîte 9 bucăți pe zi și le va împărți altor oameni, acela mare bucurie va avea. Iar cine nu-l va scrie, mare nenorocire va avea. Sfîntul Anton."

SANDU : Ai înțeles ?

DIMA : Nu.

SANDU : L-am găsit pe bancă, acum cîteva zile. N-am spus nimănui. Sînt sigur că el l-a scris.

DIMA : Ce motive aveți ?

SANDU : Cînd am venit, el tocmai pleca. Nu mai era nimeni aici. Am venit mai de dimineață.

DIMA : E o presupunere. Ceva mai sigur ?

SANDU : Am văzut la el un bilet care semăna foarte mult cu ăsta. Ce zic, semăna... Era la fel. Face propagandă. Nu știu ce spune sesizarea aceea, dar face afirmații periculoase.

DIMA *(interesat)* : Puteți să-mi dați un exemplu ?

SANDU : Cîte vrei. În general, pledează pentru idealism. El a pus biletul. Sînt absolut sigur.

DIMA : Vă atrag atenția că absolut sigur puteți fi numai dacă l-ați văzut punîndu-l. Bănuiți, datorită faptului că ați văzut la el un bilet asemănător, și pentru că fusese în acest loc numai cu puțin mai înainte.

SANDU : Eu sînt sigur. *(Enervat.)* Dumneata, în loc să cercetezi, văd că vrei să-l aperi.

DIMA : Nici să-l apăr, nici să-l acuz. Vreau să aflu adevărul.

SANDU *(furios)* : Vrei să știi ce gîndește ? Întreabă-l și pe el. Dacă spun doi, poate crezi.

DIMA : Rugați-l să vină aici, e mai discret.

(Sandu se duce lîngă Avram și discută cu el, destul de mult, uneori în contradictoriu, pînă cînd îl hotărăște să vină la Dima. Între timp, Mina izbucnește, fericită, adresîndu-se lui Onira.)

MINA : Ne căsătorim ! Sîntem amîndoi singuri, plecăm în călătorie de nuntă ! Irina, vino să mă feliciți. *(Irina nu reacționează în nici un fel, îl urmărește pe Dima.)* M-am săturat de singurătate.

ONIRA : Femeia extremelor ! De la general, la sergent !

MINA : Nu mai e militar. E pensionar. Plecăm într-o călătorie. Asta e cel mai important ! Am să-i spun Șușu. Grozu — nu-mi place.

ONIRA : Schimbă-i măcar numele ! Sau vrei să ai impresia că ești tot cu generalul ?

MINA *(amuzată)* : Așa e, și generalului tot Șușu îi spuneam. Nu știu ce am cu numele ăsta.

ONIRA : Și mie tot Șușu mi-ai spus.

MINA : Da ? ! Cred că pe toţi bărbaţii din viaţa mea i-am numit aşa. Îmi place cum sună. *(Lui Grozu.)* Săptămîna viitoare plecăm, Şuşule ! Vrei ?

GROZU : Plecăm.

MINA *(îl mîngîie)* : Aşa-mi place, să fii ascultător, Şuşule !

ONIRA *(lui Grozu)* : Ai pus mîna pe o bucăţică bună, mă, rablă !

GROZU : Tu ce faci acuma, mă feliciţi ?

ONIRA *(îi pipăie fruntea)* : Să ştii că deja ai cucuie. Cu gîndul, a şi greşit. Cînd te-ntorci din călătorie, cucuiele astea se vor numi coarne.

GROZU *(enervat)* : Ascultă ! Ai pierdut cîţiva bani la curse şi te crezi cineva ? Pe mine să nu mă iei aşa !

MINA *(drăgăstos)* : Şuşule, mamă, nu te enerva. Aşa-i el, glumeţ. Hai, împăcaţi-vă !

GROZU : Mie nu-mi plac glume de-astea.

MINA : Nici mie.

GROZU : Face pe grozavu'. A fost cineva ! Dacă-i dezbraci pe oameni de ce-au fost, sînt toţi la fel. General, diplomat, profesor, muncitor... acum sîntem aici !

ONIRA : Aşa e ! Mina, te măriţi c-un filozof. Credeam că-i militar. Felicitări !

(Între timp, Sandu l-a convins pe Avram şi l-a adus lîngă Dima.)

DIMA : După cîte spuneţi, a mai suferit o condamnare.

AVRAM *(se uită la Sandu, care îl încurajează)* : Mai demult.

SANDU : De mult, de curînd, a fost condamnat. Clar, nu ?

DIMA : Consideraţi că propagă o filozofie idealistă ?

SANDU : Spune, tovarăşe Avram. Pentru ce afirmaţii a fost scos de la catedră ?

AVRAM *(marcat de prezenţa lui Sandu, trezit din beţie)* : A afirmat. S-a constatat, în urma unor declaraţii, că a afirmat...

SANDU : Spune, spune ! Dumnealui e reprezentantul legii.

AVRAM *(transpirat)* : A afirmat că ar fi dezamăgit dacă ar crede că în univers există numai ceea ce poate fi măsurat...

SANDU : Ideea de suflet ! Şi de Dumnezeu ! *(Dima notează.)*

AVRAM : Că este real şi „altceva", nemăsurabil. Ceva de dincolo de materie.

DIMA : Continuaţi.

AVRAM : S-a constatat, tot pe bază de declaraţii, că a îndemnat... A propagat agnosticismul. A îndemnat studenţii să creadă mai mult în intuiţie, decît în raţiune. A afirmat că viaţa n-ar merita să fie trăită, dacă ar fi raţională.

SANDU : Se ridică împotriva raţiunii, deci, împotriva ştiinţei, acum, cînd noi construim o lume nouă, bazîndu-ne tocmai pe raţiune şi pe ştiinţă !

DIMA : Iertaţi-mă, dar folosiţi timpuri diferite. Dumnealui vorbea despre ceea ce a spus şi a gîndit profesorul, în urmă cu cîţiva ani.

SANDU : Şi azi gîndeşte la fel.

AVRAM : Pentru asemenea afirmaţii a fost condamnat.

DIMA : Deci, un capitol încheiat. Nu poate să primească două pedepse pentru aceeaşi vină.

SANDU : Gîndeşte la fel ca atunci ! Eu l-am auzit, cu urechile mele, spunînd că raţionalismul lipsit de intuiţie, de transcendent, e plat şi uniformizator, modelează suflete seci şi standardizate. Oricine poate să confirme. Suflete standardizate. Adică, în ţara noastră sînt suflete standardizate.

DIMA : A precizat că în ţara noastră sau *numai* în ţara noastră ?

SANDU : Are vreo importanţă ?

DIMA : Cred că da. Dacă a făcut afirmaţii pe plan filozofic, ar fi un punct de vedere propriu asupra unei probleme controversate. Dacă ar fi afirmat că numai la noi sînt modelate, prin diferite mijloace, suflete standardizate, are altă valoare, din punctul de vedere al legii.

SANDU : A spus că sufletul curat al ţăranului se distruge în contact cu oraşul. Eu am auzit. *(Dima notează.)* Că ţăranul venit la oraş devine un dezrădăcinat. A mers pînă acolo încît a deplîns urbanizarea, tovarăşe... Să rămînem, deci, o ţară agricolă. Recunoşti punctul de vedere burghez : România e o ţară agricolă. S-a ridicat împotriva industrializării.

DIMA : A afirmat acest lucru ?

SANDU : Indirect. Ce altceva înseamnă ? A făcut propagandă împotriva liniei partidului. Nu ne putem industrializa, fără urbanizare. Dar, zice el, urbanizarea alterează substanţa umană. Pierdem specificul nostru afectiv. Deci, să renunţăm la urbanizare. Pînă cînd o să ascultăm toate astea ?

DIMA : L-aţi auzit făcînd aceste afirmaţii ?

AVRAM : Acum, nu. Atunci, da.

SANDU : Şi acum. E vinovat, tovarăşe procuror.

DIMA : Sînteţi prea categoric. Încă nu ştiu.

SANDU : E vinovat !

DIMA : Îmi cereţi să-l socotesc vinovat, din premisă, aşa cum omul e marcat din naştere de păcatul strămoşesc.

IRINA *(lui Tudor)* : Dumneata, nu spui nimic ?

TUDOR : Trebuie să las omul să-şi facă datoria.

IRINA : Cine ştie ce spun ! Te rog...

TUDOR : Eu nu pot interveni ca un apărător. Eu nu-l apăr pe profesor. Eu am să spun adevărul. Concluziile nu-mi aparţin.

IRINA *(dezamăgită)* : Şi dumneata te dezici de el ?

TUDOR : Eşti nedreaptă. *(Se duce lîngă cei trei.)* Vreau să spun şi eu ceva, tovarăşe procuror.

DIMA : În aceeaşi problemă ?

TUDOR : Da. Eram aici, cînd profesorul a făcut acele afirmaţii despre sufletul ţăranului. Am ascultat cu mare atenţie şi-mi amintesc totul, cuvînt cu cuvînt.

DIMA : M-ar interesa să ştiu exact cum a fost.

TUDOR *(grav)* : Tovarăşe procuror, nu ştiu dacă tot ce a afirmat profesorul este adevărat. Sînt muncitor şi înţeleg şi eu unele chestiuni cît le înţeleg. Există, însă, ceva de care nu mă îndoiesc : buna lui credinţă.

DIMA : Vreţi să spuneţi că făcea acele afirmaţii fără intenţii defăimătoare ?

TUDOR : Era o discuţie, aşa cum se-ntîmplă între oamenii care se-ntîlnesc şi stau de vorbă şi schimbă un gînd.

DIMA : Exista o intenţie de agitaţie ?

TUDOR : Tristeţe există ! Profesorul era foarte trist. E singurul sentiment care-l domina. Poate că nu avea dreptate să fie trist, poate că lucrurile nu stau aşa, dar el era trist şi îngrijorat. O îngrijorare şi o tristeţe provenind din marea dragoste a lui faţă de acest popor.

SANDU : De aceea îl defăimează ? !

TUDOR : Tovarăşe procuror, vorbesc cu mîna pe carnetul meu de partid.

DIMA *(grav)* : Te ascult, tovarăşe Tudor.

TUDOR : Profesorul nu este comunist şi poate că nu înţelege întotdeauna punctul nostru de vedere.

SANDU : În sfîrşit, recunoşti ! Notează, tovarăşe procuror !

TUDOR : Dar este un cetăţean cinstit. Aş fi dorit să fie comunist. Să-şi pună marea lui cultură, şi prestigiul, şi inteligenţa, în slujba cauzei noastre. De la început, de-atunci, din '45. Dar, cu mîna pe inimă şi jurînd pe conştiinţa mea de muncitor care mi-am dăruit viaţa partidului meu, n-aş putea să spun cît este el de vină şi cît sîntem noi... că profesorul n-a venit de-atunci să-şi slujească poporul.

DIMA : Tovarăşe Tudor, faceţi afirmaţii... poate, prea categorice.

TUDOR : E părerea mea.

SANDU *(revoltat)* : Tot noi sîntem de vină ?

TUDOR : Noi avem şi merite, şi greşeli. Ca muncitor, cred din toată inima că meritele noastre sînt infinit mai mari. Lumea din jurul meu, soarta mea, tot ce s-a petrecut cu mine şi cu cei de seama mea, mă fac să spun, cu fruntea sus : meritele noastre au fost infinit mai mari... De cînd l-am cunoscut pe profesor, pe care-l stimez şi-mi face plăcere să-l ascult, mă frămîntă acest greu gînd. Nu cumva am greşit noi ? Poate că nu i-am creat climatul sufletesc potrivit, poate că nu l-am înţeles şi noi pe el, pretinzîndu-i să ne-nţeleagă numai el pe noi, poate că n-am avut întotdeauna argumente, poate că împrejurările l-au pus faţă-n faţă mai mult cu greşelile noastre şi nu i-am lăsat impresia cea mai bună.

SANDU : Ia seama ce vorbeşti ! Pînă la urmă, ne pui pe noi sub acuzare.

DIMA : Vă rog să-l lăsaţi să vorbească.

SANDU : Orice ?

DIMA : Nu orice. Îmi răspunde la o întrebare...

SANDU : Îşi asumă o grea răspundere. Îi dă certificat de cetăţean onest.

TUDOR : Ce a fost, altceva ? De ce nu a fost un cetăţean onest ? Şi-a crescut copilul, l-a educat la cel mai înalt nivel, a dat ţării un mare filolog. E puţin ? A muncit toată viaţa, a tradus mari opere, pe care datorită lui am avut şi eu prilejul să le cunosc. E puţin ? Cărţile traduse de el sînt studiate în şcoli, fac educaţie copiilor noştri. E puţin ? Chiar el a educat generaţii întregi de oameni. E puţin ? De ce nu a fost un cetăţean onest ?

SANDU *(exasperat)* : Foarte bine ! Propune-i să intre şi în partid !

TUDOR : Asta este altceva ! Dacă dumnealui m-ar fi întrebat aşa ceva, aş fi răspuns : nu. Acolo sînt alte criterii. Dar m-a întrebat dacă este un om pornit să facă rău.

SANDU : Este capabil.

TUDOR : Nu este, poate, prietenul nostru. Tu eşti prieten cu Grozu ? Nu. Grozu este duşmanul tău ? Este ?

SANDU : De ce să fie ?

TUDOR : Nu este. Vă acceptaţi. Într-o zi, poate deveni prieten. Din păcate, mă tem că pe profesor l-am pierdut definitiv.

SANDU : L-am pierdut definitiv, de mult. Din '45, cînd n-a venit alături de noi.

TUDOR : Faptul că un om se lămureşte mai greu nu este întotdeauna un semn rău !

SANDU : Tudore !

TUDOR : Ştiu bine ce spun ! Poate că asta înseamnă gravitate, responsabilitate, sinceritate. Cei care se conving surprinzător de repede nu-mi inspiră întotdeauna încredere.

SANDU : Pe mine, care am aderat imediat, mă suspectezi ?

TUDOR : Şi eu am aderat imediat. Eram muncitori, ne-a venit uşor. Aş spune că ar fi fost nefiresc să nu ne alăturăm imediat partidului. Cu el, era altceva. El avea convingerile lui. Cine renunţă uşor la o convingere, pentru alta, va renunţa uşor şi la a doua, pentru a treia, şi aşa mai departe. Poate că uneori am privit cu neîncredere tocmai oamenii gravi, sobri, solizi, pe care, dacă am fi avut răbdare şi tact, i-am fi avut alături...

SANDU : Ce are asta cu afirmaţiile lui despre distrugerea sufletului ţărănesc ? A făcut-o din gravitate ?

TUDOR : Da... *(Lui Dima.)* A spus că epoca noastră asistă cum ţăranul dispare ca pătură socială şi, ceea ce i se părea mai trist, dispare ca valoare umană. Profesorul e de la ţară. I se pare că ţăranul este atras într-un oraş încă nepregătit să-l primească, să-i conserve şi chiar să-i cultive virtuţile strămoşeşti. Oraşul nu poate înlocui climatul uman care a dat, în milenii, acest minunat produs : ţăranul. Spaţiul sufletesc în care s-a născut „Mioriţa" se risipeşte şi un altul la fel de bogat nu-l înlocuieşte. Dacă l-ai fi văzut cum vorbea despre marea noastră responsabilitate, despre obligaţia de a medita la toate astea...

SANDU : Meditează el !

TUDOR : Nu ştiu dacă are dreptate, tovarăşe procuror, dar îngrijorat sincer era...

DIMA : Mulţumesc, tovarăşe Tudor. Poate, o să mai stăm de vorbă. La revedere ! *(Vrea să plece. Tudor îl opreşte.)*

TUDOR : Tovarăşe procuror !... Ii daţi drumul ?

DIMA : De unde ?

TUDOR : V-am întrebat, sperînd într-un răspuns sincer.

DIMA : Nu este la noi. Am stat de vorbă o jumătate de oră...

TUDOR : Pe cuvînt ?

DIMA : Pe cuvînt, tovarăşe Tudor. Nu era nici un motiv temeinic.

TUDOR : Atunci, de ce aţi venit ?

DIMA : Profesorul a făcut cerere de reabilitare.

(Dima iese.)

Scena 6

Ceilalţi, fără Dima. Urmează un lung moment în care fiecare îşi examinează conştiinţa. Sandu stă comod în scaun. Tudor se aşază lîngă Irina. Onira se plimbă şi izbucneşte, aparent, cu totul în afara celor petrecute, într-un acces de filozofare banală, expusă cabotin.

ONIRA : Fericirea depinde de individ. Cum s-a păstrat el. Totul e în funcţie de zestrea ancestrală, de protoplasmă şi de altele.

GROZU : Ai uitat acidul ? Ai o nouă reţetă ?

ONIRA : Pentru fericire n-ai nevoie de reţetă, ci de credinţă. Să crezi în fericire. Să te gîndeşti. să crezi. Asta e secretul. Omul se agită, se zbate, cade, face, aspiră, strînge şi toate astea scurtează enorm viaţa... Hai, Grozule, să jucăm table. Cu tine joc cel mai bine.

GROZU : De table-mi arde !

ONIRA : Iar nu vrei ?

GROZU : Oamenii. cu problemele lor, şi tu...

ONIRA : Oamenii ! Oamenii !

IRINA *(izbucneşte, uluindu-i pe toţi, dar mai ales pe Tudor) :* Tot timpul vorbiţi despre oameni !

ONIRA : E firesc, doamnă ! Despre cine să vorbim ?

IRINA : Despre *un* om. „Oamenii" nu înseamnă nimic. o categorie impersonală. *Omul* este totul. Omul concret ! Am cunoscut mulţi care filozofau sublim, generos, despre oameni şi despre omenire şi nu erau în stare să-ţi dea 15 bani ca să nu mergi zece staţii pe jos.

ONIRA *(cabotin, grav) :* Accept ! E mai dificil să fii generos cu un om decît cu omenirea întreagă.

IRINA : Mi-e ruşine ! *(Plînge.)* Mi-e ruşine !

ONIRA : Nu ştiu cum să răspund. Ar trebui un răspuns mai profund decît pot da eu. Eu sînt un filozof de fiecare zi. Practic filozofia vieţii mărunte ! Numai profesorul vorbeşte frumos despre om.

SANDU : Unii vorbesc frumos despre om, alţii fac tot ce pot pentru fericirea lui. Eu mi-am închinat viaţa acestei lupte !

IRINA : Dacă dumneata crezi asta, cum ai putut să... E îngrozitor cît de diferit putem concepe lupta asta pentru fericirea omului.

SANDU : Eu cred că am făcut tot ce mi s-a cerut şi ce mi-a dictat conştiinţa mea. Şi n-am greşit !

IRINA : Dumneata, cred că te-ai gîndit mult şi, poate, sincer la fericirea oamenilor, dar n-ai meditat îndeajuns la fiecare dintre reprezentanţii acestei noţiuni. Eu nu sînt om politic, mi-am petrecut viaţa în faţa şevaletului, dar cînd mi s-a cerut o părere, un gest de care depindea soarta, viaţa... fericirea unui anume om, am fost copleşită de gîndul că mă refer la „capodopera universului".

AVRAM : Capodoperă ? ! Scîrba asta ?

IRINA : Te-ai gîndit vreodată, domnule Sandu, că acest *om* a creat „Rondul de noapte", şi pe „Moise", şi pe „Sfîntul Luca", şi pe Făt-Frumos, şi s-a numit Rembrandt, Michelangelo, El Greco, ori un anonim de geniu ?

AVRAM : Ai uitat Maidanekul, şi trenurile morţii, şi Lidice, şi Africa de Sud, şi celulele de patru metri pătraţi, în care au trăit zeci de oameni, zile, şi nopţi, şi luni, şi ani ? E cam mult, pentru o capodoperă a naturii !

IRINA : Dumneata ai avut nefericirea, prin profesie, să trăieşti mai mult printre exemplarele nereuşite. Eu judec un pictor după tabloul lui cel mai bun. La fel mă gîndesc şi la om. Nu mi-i amintesc pe Dillinger şi pe Al Capone, ci pe Shakespeare, pe Goethe, pe Eminescu. Altfel, nu ne putem stima. Şi, fără stimă, totul se prăbuşeşte !

GROZU : Cine să ne stimeze ? Pe mine nu m-a stimat nimeni, niciodată ! Toţi m-au înjurat !

IRINA : Şi ai suferit şi suferi.

GROZU : Nu-mi pasă ! Am trăit şi-aşa.

IRINA : N-ai trăit. Trebuie să ne respectăm ! Incepînd cu banalul „bună dimineaţa". Societăţile în care s-a pierdut stima pentru semeni s-au prăbuşit sufocate. Din ele au dispărut valorile... Din păcate, asta se observă în timp, iar cînd se capătă conştiinţa acestei realităţi triste, îndreptarea răului e aproape imposibilă. Tot ce s-a întîmplat în Germania dinaintea războiului confirmă asta... *(Se opreşte brusc, contrariată de propria ei izbucnire.)* Doamne, ce-i cu mine ! N-am mai vorbit atîta, niciodată.

TUDOR : Probabil, cea mai frumoasă izbucnire din viaţa dumitale.

IRINA : Am fost ridicolă !

TUDOR : Sublimă !

IRINA : Dumneata... crezi într-adevăr ce spui ?

TUDOR : Şi. dintr-un motiv care o să te mire profund. N-aş fi crezut niciodată că poţi vorbi ca un comunist.

IRINA : Eu ?

TUDOR : Dumneata. A vorbi despre demnitatea omului înseamnă, după mine, să vorbeşti despre comunism. A vorbi despre necesitatea stimei faţă de om, a stimei reale, adevărate, pornite din ideea nobilă a egalităţii noastre, a tuturor, în cadrul societăţii, înseamnă să vorbeşti despre comunism.

IRINA *(uluită) :* Domnule Tudor !

TUDOR : A afirma, de fapt, că lipsa de stimă cerne în timp oameni de proastă calitate, mărunţi, limitaţi, executanţi, lipsiţi de capacitatea de a gîndi superior despre om, cred că înseamnă să vorbim despre comunism. Despre comunismul pentru care ne-am dat noi viaţa, care va promova oamenii după criteriul valorii, şi nu după capacitatea de a suporta lipsa de stimă.

(Intră Blanda. Toţi tresar. O salută pe Irina şi pe Tudor şi se duce să se aşeze lîngă Zamfira.)

Scena 7

Ceilalţi, plus Blanda.

BLANDA : Bună ziua, Zamfiră.

ZAMFIRA : Bună ziua, domn' profesor ! Aţi fost plecat ?

BLANDA : Voiai să-mi spui ceva...

ZAMFIRA : Mă frămîntă un gînd, şi numai dumneata, poate, o să mă luminezi.

BLANDA : Despre ce este vorba, Zamfiră ?

ZAMFIRA : Nenea, Dumnezeu să-l ierte, s-a prăpădit acum vreo zece ani. Era mult mai în vîrstă ca mine. Anul trecut, am pierdut-o pe soră-mea mai mică, şi am pus-o în aceeaşi groapă. Ei bine, cînd l-am dezgropat pe nenea, ce crezi, domn' profesor : banii pentru vămi erau acolo, în coşciug, pe ochii lui. Eu i-am pus banii, cu mîna mea. Cînd i-am văzut acolo, m-am speriat. Doamne, nenea nu şi-a plătit vămile ! Nu l-o fi primit în cer. Ce crezi dumneata ? Sînt tare îngrijorată...

BLANDA *(îi ia mîna) :* Nu fi îngrijorată, Zamfiră. Unii plătesc vămile, alţii nu. Dacă zici că era om bun şi cumsecade, cred că l-a lăsat să treacă dincolo fără plată.

ZAMFIRA *(înseninată) :* Da ? Era om tare bun. Ne-a ţinut pe toate, că am fost orfane, de mici. N-a intrat om, în casa lui, să nu primească o bucată de pîine.

BLANDA : Fii liniştită, a fost primit fără vămi... Oamenii buni trec dincolo senini şi fără nici o plată...

TUDOR *(vine lîngă Blanda) :* Pot să stau alături ?

BLANDA : Te rog. *Dumneata* îmi face plăcere să stai lîngă mine. Eşti un om reconfortant. Acum, în starea mea sufletească din această clipă, îţi fac mărturisirea că dacă te-aş fi întîlnit cu 30 de ani în urmă, cred că altfel ar fi fost ultima parte a vieţii mele...

(Din culise se aude, iarăşi, lăutarul.)

VOCEA LĂUTARULUI :

Rogu-te la cel pămînt,
Cînd te-i duce în mormînt,
Să nu-nceapă-n feţişoară
Că-i frumoasă, bălăioară,
Şi nici de la sprîncenele,
Că sînt tare frumuşele,
Da' nici de la ochişori,
Care sînt ca nişte flori.
Şi-apoi nici de la guriţă,
Căci ea tare mi-i drăguţă...

SANDU *(urlă) :* Iar ai venit ? Afară ! Pleacă de-acolo ! Pleacă ! Afară ! Chem Miliţia !

(Cortina cade încet. Cîntecul lăutarului şi strigătele lui Sandu se mai aud şi după ce s-a lăsat cortina.)

SFÎRŞIT